

Effect of Audit Committee Composition on Financial Reporting Quality: Evidence from Iran

Hamed Abdoli Mahmudabad: Master's Student in Accounting, Faculty of Management and Accounting, College of Farabi, University of Tehran, Qom, Iran.

h.abdoli1998@gmail.com

Omid Faraji *: Associate Professor, Faculty of Management and Accounting, College of Farabi, University of Tehran, Qom, Iran.

omid_faraji@ut.ac.ir

Abstract

The purpose of this study is to investigate the effect of audit committee composition on financial reporting quality in Iran. The study uses a sample of 122 companies from 2012 to 2022. The results show that the size of the audit committee, the presence of independent members, and the presence of accounting experts in the committee are positively related to financial reporting quality. In addition, the study finds that the size of the audit committee is positively related to the frequency of restatements. The study also finds that the presence of independent members and accounting experts in the committee is negatively related to the frequency of restatements. The study concludes that increasing the size of the audit committee, the presence of independent members, and the presence of accounting experts in the committee can improve financial reporting quality and reduce the frequency of restatements.

Keywords: Audit committee, Financial reporting quality, Audit committee composition, Financial reporting quality, Iran.

Introduction

Earnings, as one of the most important items of financial statements and criteria for evaluating performance and future profitability, play an important role in the decision-making process of users of financial statements. Managers can manipulate this important by using different earnings management methods and mislead users of financial statements. According to the agency theory and previous studies, increasing the

size of the audit committee by increasing the entry of various expertise and experiences into the committee and increasing the freedom and independence of the committee, as well as increasing the committee's expert members by increasing the committee's awareness of accounting standards and procedures, leads to better performance of the audit committee in reducing the opportunistic behavior of managers such as profit management and reduction of agency costs. In addition, as a mechanism for overseeing the financial reporting process, it

– Corresponding author

2322-3405© The Author(s) Published by University of Isfahan

This is an open access article under the CC BY-NC 4.0 License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0>).

plays a more effective role in the defense of shareholders' rights and gives credibility to financial statements (Zalata & Roberts, 2016; Al-Absy et al., 2019). Also, studies have shown that with an increase in audit fees, the auditor spends more time, effort, and accuracy in the audit process, and as a result, reduces earnings management (Gandía & Hoguet, 2021; Craswell et al., 2002). Most of these studies are about accrual and real earnings management. This research has investigated another tool of earnings management, i.e. classification shifting of items in the income statement, which has not been studied in the Iranian environment. Considering the conditions of Iran's environment (such as inflationary stagnation, the nascentness of the audit committee, and the intensely competitive environment for audit work), the present research sought to answer the question of whether the size of the audit committee (first hypothesis) and the financial expertise of its members (second hypothesis) and audit fee (third hypothesis) have a negative relationship with classification shifting of items in the income statement? The results of this research, by filling the existing gap, can expand the related literature and help the legislators formulate laws that are suitable for this model of earnings management and use the results of this research to evaluate the effectiveness of the audit committee and the independent auditor. It also provides useful information about these issues for regulatory authorities and stakeholders so that they can make more confident decisions.

Methodology

In this research, the companies admitted to the Tehran Stock Exchange were used as the statistical population and the statistical

Finding

sample was determined by applying the following restrictions:

1- Due to the difference in reporting rules and the nature of service companies, financial mediation, and investment with production and trading companies, the selected company should not be from the industries of such companies. 2- The information on the selected companies should be available during the research period. 3- The selected company has not changed its activity or financial year in the studied period. 4- The observations of the audit organization and Mofid Rahbar Institute are removed due to the difference in their fees from other private sector institutions in the third hypothesis of the research (Mohammadrezaei & Faraji, 2018).

The data required for the research were collected manually from the audited financial statements of the selected companies published on the Kodal website from 2013 to 2022. Considering the above limitations, the statistical sample includes 1052 firm-years (208 companies).

According to Mcvay (2006), model 1 is used to calculate the normal earnings, the remainder of which represents the abnormal earnings. Model 2 is used to examine the use and non-use of classification shifting by companies for earnings management, and if this tool is used, the variable coefficient of abnormal items becomes positive and significant (Zalata & Roberts, 2017). Models 3, 4, and 5 have been used to investigate the first, the second, and the third hypothesis of the research, respectively. To achieve such a goal, the significance level and the effect sign of the third interactive variable of the models have been investigated.

Table (1): The results of the research hypotheses test

Variable	symbol	Coefficient	Std. err	T	P> t
Audit committee size *non-	nr-acsize	-0/075	0/071	-1.05	0/294
F statistic	17/27	Prob > F	0/000	R ²	0/314
The results of the first hypothesis test					
Financial expertise* non-recurring	nr-acfin	0/279-	0/134	-2/08	0/039
F statistic	15/58	Prob > F	0/000	R ²	0/217
The results of the second hypothesis test					
Audit fee*non-recurring items	nr-audfee	-0/216	0/104	-2/08	0/041
F statistic	11/03	Prob > F	0/000	R ²	0/359
The results of the third hypothesis test					

Source: Research findings

iiiii iii iiiii

According to the significance level and the coefficients of the interaction variables of audit committee members' expertise and audit fees with non-recurring items (which are negative and significant), the increase of expert and experienced members in the audit committee and the increase in audit fees reduced the managers' use of abnormal items to classification shifting. These findings can be confirmed with the agency theory and are consistent with the results of previous studies (for example Gandía & Huguet, 2021; Craswell et al., 2002; Zalata & Roberts, 2016; Usman et al., 2022) and show that the second and third hypothesis is confirmed. Also, according to the level of significance and the coefficient of the interaction variable of audit committee size with non-recurring items (which is negative but non-significant), increasing the size of the audit committee does not have a significant effect on reducing managers'

use of abnormal items to classification shifting. These results are consistent with previous studies such as Usman et al., (2022) and Baxter & Cotter, (2009). The institutional theory can explain this result. The institutional theory considers the existence of the audit committee as a formality and states that the existence of this committee is only to show compliance with laws and regulations and the creation of legitimacy outside the organization.

According to the obtained results, it is suggested that supervisors and relevant authorities pay special attention to the classification shifting of items in the income statement to protect the quality of financial reporting. Users of financial statements should pay attention to abnormal items, their amount, and their recurrence in future years. Also, auditors should consider the possibility of earnings management through classification shifting of items in the income statement.

مقاله پژوهشی

تأثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی و حق‌الزحمه حسابرسی بر تغییر طبقه‌بندی ارقام در صورت سود و زیان: شواهدی از ایران

حامد عبدلی محمودآباد: دانشجوی کارشناسی ارشد حسابداری، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشکدگان

فارابی، دانشگاه تهران، قم، ایران.

h.abdoli1998@gmail.com

امید فرجی* : دانشیار حسابداری، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشکدگان فارابی، دانشگاه تهران، قم، ایران.

omid_faraji@ut.ac.ir

چکیده

تغییر طبقه‌بندی ارقام در صورت سود و زیان یکی از استراتژی‌های مدیریت برای دستکاری و مدیریت سود است. وجود عوامل نظارتی به‌منظور کنترل بر گزارشگری مالی و اطمینان از سلامت آن امری لازم و ضروری است. همچنین، مبتنی بر ادبیات مدیریت سود، کمیته حسابرسی و حسابرس مستقل می‌توانند به‌عنوان چنین عوامل نظارتی نقش ایفا کنند و بر رفتار فرصت‌طلبانه مدیران تأثیر بگذارند. هدف پژوهش حاضر، بررسی تأثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی و حق‌الزحمه حسابرسی بر تغییر طبقه‌بندی ارقام در صورت سود و زیان است. در این پژوهش از سنجش‌های اندازه و تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی به‌عنوان معیارهای ویژگی‌های کمیته حسابرسی استفاده شده است. برای نیل به این هدف، با استفاده از گزارش‌های مالی حسابرسی شده شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران، ۱۰۵۲ سال-شرکت (۲۰۸ شرکت) مشاهده و گردآوری و طی بازه ۱۳۹۱ تا ۱۴۰۰ بررسی شده‌اند. نتایج پژوهش بیان‌کننده استفاده شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران از تغییر طبقه‌بندی برای مدیریت سود است. همچنین، نتایج پژوهش نشان می‌دهند بین حق‌الزحمه حسابرسی و افزایش تخصص مالی و حسابداری اعضای کمیته حسابرسی با تغییر طبقه‌بندی ارقام در صورت سود و زیان رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد؛ اما بین اندازه کمیته حسابرسی و تغییر طبقه‌بندی ارقام در صورت سود و زیان رابطه‌ای معنی‌دار وجود ندارد.

واژه‌های کلیدی: مدیریت سود، تغییر طبقه‌بندی، حق‌الزحمه حسابرسی، اندازه کمیته حسابرسی، ویژگی‌های

کمیته حسابرسی

مقدمه

صورت سود و زیان و سود مالی اطلاعات مهم و مفیدی را از عملکرد شرکت ارائه می‌دهد که ذی‌نفعان شرکت‌ها از این اطلاعات مالی در تصمیم‌گیری‌های مالی خود استفاده می‌کنند. مطالعات قبلی نشان می‌دهند مدیران برای رسیدن به منافع شخصی خود، فرصت‌هایی دارند که می‌توانند سود را دست‌کاری و مدیریت کنند (ثقفی و جمالیان‌پور، ۱۳۹۷؛ Zang, 2012). فن و همکاران (2010) بیان کردند مدیران در شرایطی که توانایی محدودی در استفاده از مدیریت سود تعهدی دارند، از تغییر طبقه‌بندی برای افزایش سود اصلی استفاده می‌کنند (Fan et al., 2010). مکوی (2006) برای نخستین بار از تغییر طبقه‌بندی اقلام در صورت سود و زیان، به‌عنوان یک استراتژی مدیریت سود نام برد که مدیران از این طریق می‌توانند طبقه‌بندی هزینه‌های اصلی (مانند بهای تمام‌شده کالای فروش‌رفته) را به اقلام غیرعادی تغییر بدهند تا سود خالص را متورم سازند؛ درحالی‌که تأثیری بر رقم نهایی سود نداشته باشند (McVay, 2006). اقلام غیرعادی هستند که به‌ندرت رخ می‌دهند و جزء رویدادهای مستمر و مداوم سازمان نیستند.

انگیزه‌ها و فرصت‌های مختلفی که در استفاده از تغییر طبقه‌بندی وجود دارد، موجب شده است تا مدیران از این استراتژی برای مدیریت سود بهره بگیرند؛ به‌طور مثال، زمانی که سرمایه‌گذاران به حاشیه سود ناخالص به‌عنوان معیاری برای ارزیابی عملکرد شرکت توجه می‌کنند (Fan & Liu, 2017) و همچنین، از آنجایی که فعالان بازار و تحلیل‌گران توجه بیشتری به سود اصلی نسبت به سود نهایی

دارند، سبب می‌شود تا مدیران انگیزه این را داشته باشند که با استفاده از تغییر طبقه‌بندی اقلام، حاشیه سود ناخالص و سود اصلی را بدون تغییر سود نهایی متورم سازند (Fan et al., 2010) آتاناساکو و همکاران^۱ (2009) با بررسی شرکت‌های بریتانیایی دریافتند مدیران در بازار سرمایه برای برآورده‌شدن پیش‌بینی‌های تحلیل‌گران مایل به استفاده تغییر طبقه‌بندی برای مدیریت سود هستند. فن و همکاران (2019) بیان داشتند وجود مفادهای سود و زیانی مرتبط با EBITDA^۲ (سود قبل از بهره و مالیات و استهلاک و استهلاک) در قراردادهای وام خصوصی (قراردادهای بدهی) انگیزه مدیران را برای استفاده از تغییر طبقه‌بندی افزایش می‌دهد تا از این طریق عملکرد مالی گزارش‌شده را دستکاری و از نقض تعهد مالی جلوگیری کنند. تئوری علامت‌دهی بیان می‌کند شرکت‌ها با انگیزه افزایش قیمت سهام با به‌کارگیری مدیریت سود، سیگنال‌هایی به‌عنوان اخبار خوب به بازار سهام مخابره می‌کنند تا کاهش عملکرد عملیاتی را که در شرایط بحرانی اقتصادی تجربه کرده‌اند، جبران کنند. همچنین، طبق تئوری اثباتی، ممکن است مدیران به انگیزه حداکثرسازی پاداش خود با استفاده از مدیریت سود به حداکثرسازی سود اقدام کنند. در شرکت‌هایی که در مرحله افول چرخه عمر قرار دارند، مدیران برای اجتناب از گزارش زیان عملیاتی از تغییر طبقه‌بندی استفاده می‌کنند (Nagar and Sen, 2017) شرایط رکود تورمی (مانند شرایط حال ایران) باعث افزایش تمایل مدیران برای استفاده از استراتژی‌های مدیریت سود

1 Athanasakou et al.

2 Earnings before Interest, Taxes, Depreciation, and Amortization

حقوق سرمایه‌گذار وجود دارد، به دلیل نبود ضمانت اجرای این قوانین، حقوق سرمایه‌گذاران از حمایت کافی برخوردار نیست (حسینی و شفیع‌زاده، ۱۳۹۸). با در نظر گرفتن وجود چنین فرصت‌ها و انگیزه‌هایی در استفاده از تغییر طبقه‌بندی برای مدیریت سود و همچنین با توجه به این مورد که شرکت‌های ایرانی از تغییر طبقه‌بندی برای مدیریت سود استفاده می‌کنند (ثقفی و جمالیان‌پور، ۱۳۹۷)، وجود عوامل نظارتی برای شناسایی و کاهش مدیریت سود از طریق تغییر طبقه‌بندی ارقام برای حفظ سلامت گزارشگری مالی نیازی مبرم است.

با توجه به تئوری نمایندگی وجود مکانیزم‌های قوی در داخل و بیرون از سازمان (مانند کمیته حسابرسی و حسابرس مستقل)، لازم و ضروری است تا با نظارت بر عملکرد و فرایند گزارشگری شرکت و با محدود کردن رفتار فرصت‌طلبانه مدیران باعث کاهش تضاد منافع موجود بین مدیران و مالکان شوند. کمیته‌های حسابرسی در سال ۲۰۰۲ بعد از رسوایی‌های مالی (مانند وردکام و انرون) در نظام راهبری شرکت‌ها ایجاد شد. در کشور ایران طبق ماده ۱۰ سازمان بورس و اوراق بهادار (۱۳۹۱) وجود کمیته حسابرسی برای تمام شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس و فرابورس الزامی شده است. مدیریت سود یکی از بارزترین رفتار فرصت‌طلبانه مدیران است که با توجه به تئوری نمایندگی و مطالعات پیشین، ویژگی‌های کمیته حسابرسی و حسابرس مستقل باعث کاهش این پدیده می‌شوند. تخصص مالی و اندازه کمیته حسابرسی برجسته‌ترین ویژگی‌های اثربخشی کمیته حسابرسی است که پژوهشگران در مطالعات خود

می‌شود؛ زیرا در چنین شرایطی، به دلیل کاهش سودآوری شرکت‌ها، مدیران انگیزه بیشتری برای دستکاری و متورم سازی سود دارند (محمدرضایی و همکاران، ۱۳۹۶). همچنین، افزایش توجه نهادهای نظارتی و حساب‌برسان به مدیریت سود تعهدی و واقعی به‌عنوان یک پیامد ناخواسته و وجود محدودیت در استفاده از مدیریت سود واقعی به دلیل نرخ مالیاتی بالاتر، عملکرد مالی ضعیف، وجود درصد بالای مالکیت نهادی، سهم بازار پایین صنعت، به‌طور مشابه وجود محدودیت در استفاده از مدیریت سود تعهدی به دلیل انعطاف‌پذیری کم سیستم حسابداری (یعنی خالص دارایی عملیاتی بالا) باعث می‌شود مدیران برای مدیریت سود از تغییر طبقه‌بندی به‌عنوان استراتژی جایگزین استفاده کنند. به‌علاوه، تغییر طبقه‌بندی سود اصلی را بدون عواقب مالیاتی افزایش می‌دهد (Abernathy, 2014). همچنین، از آنجایی که این ابزار می‌تواند بدون تغییر رقم نهایی سود، سود قبل از ارقام غیرتکراری و غیرعملیاتی را تغییر دهد، تشخیص تغییر طبقه‌بندی برای حساب‌برسان و سهام‌داران و سایر مراجع نظارتی با مشکل همراه است؛ از این رو، مدیران انگیزه بیشتری برای استفاده از تغییر طبقه‌بندی دارند (Haw et al., 2011). لئوز و همکاران^۱ (2003) دریافتند در کشورهایی که حمایت قانونی ضعیفی از حقوق سهام‌داران دارند، با توجه به تضاد منافع بین مالکان و مدیران، ممکن است مدیران و سهام‌داران کنترلی با به‌کارگیری استراتژی‌های مدیریت سود عملکرد واقعی شرکت را از سایر سهام‌داران مخفی بکنند. در کشور ما اگرچه به اندازه کافی قوانین و مقررات حامی

1 Leuz et al.

با مدت تصدی مدیریت استفاده کرده‌اند. در پژوهش‌های داخلی، بیشتر مطالعات درباره مدیریت سود تعهدی و واقعی صورت گرفته است (به‌طور مثال: قائم پناه و تجویدی، ۱۴۰۰؛ فخاری و همکاران، ۱۳۹۴)؛ اما در زمینه تغییر طبقه‌بندی مطالعات اندکی صورت گرفته است. ثقفی و جمالیان‌پور (۱۳۹۷) به جایگاه تغییر طبقه‌بندی در مدیریت سود پرداخته‌اند و دریافته‌اند شرکت‌های بورسی درگیر تغییر طبقه‌بندی هستند و نتایج مطالعات سجادی و همکاران (۱۴۰۱) این موضوع را تأیید کرده‌اند.

پژوهش حاضر به بررسی تأثیر ویژگی‌های حسابرسی و حق‌الزحمه حسابرسی بر تغییر طبقه‌بندی اقلام در صورت سود و زیان در بین شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌پردازد. برای ویژگی‌های کمیته حسابرسی از سنجه‌های اندازه کمیته حسابرسی و تخصص مالی و حسابداری اعضای آن استفاده شده است. به‌طور واضح، این پژوهش به بررسی این موضوع‌ها می‌پردازد که آیا اندازه کمیته حسابرسی و تخصص مالی اعضای آن و حق‌الزحمه حسابرسی با تغییر طبقه‌بندی اقلام در صورت سود و زیان رابطه منفی دارد. با توجه به شرایط خاص موجود در ایران (مانند رکود تورمی، نوپا بودن کمیته حسابرسی، فضای رقابتی شدید برای کار حسابرسی)، آیا کمیته حسابرسی و حسابرس مستقل می‌توانند به‌عنوان نهادهای نظارتی در شناسایی و کاهش تغییر طبقه‌بندی عملکرد مؤثری داشته باشند. پژوهش حاضر از طریق افزایش آگاهی عمومی درصدد افزایش شفافیت اطلاعاتی و آگاهی‌بخشی سرمایه‌گذاران و حسابرسان درباره مدیریت سود

دریافته‌اند هرچه اندازه کمیته حسابرسی بزرگ‌تر باشد، تجربه و مهارت‌های مختلفی وارد کمیته می‌شوند و استقلال بیشتری پیدا می‌کنند و همچنین، تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی باعث افزایش توانایی آنها در یافتن انحراف‌ها از استانداردها و رویه عمل حسابداری می‌شود و در نتیجه، کمیته در شناسایی و کاهش مدیریت سود موفق‌تر عمل می‌کنند (به‌طور مثال: Chi et al., 2011; Yang & Krishnan, 2005؛ قائمی و همکاران، ۱۳۹۹؛ Bilal et al., 2018). همچنین، در ادبیات موجود، محققان به یک رابطه منفی بین حق‌الزحمه حسابرسی و مدیریت سود دست یافته‌اند. به عبارت دیگر، آنها معتقدند با افزایش حق‌الزحمه حسابرسی، حسابرس با صرف تلاش و وقت بیشتر برای انجام عملیات حسابرسی در شناسایی و کاهش مدیریت سود عملکرد بهتری را نشان می‌دهند (به‌طور مثال: یزدانیان و همکاران، ۱۳۹۳؛ Frankel et al., 2002).

با مرور مطالعات پیشین در سطح بین‌المللی، عثمان و همکاران^۱ (۲۰۲۲) مطالعه مشابهی را در محیط آلمان انجام داده‌اند و در این پژوهش برای کمیته حسابرسی از سنجه‌های اندازه کمیته و تخصص مالی اعضا و تعداد جلسه کمیته استفاده کرده‌اند. آنها از یک مدل برای آزمون تمام فرضیه‌های پژوهش استفاده کرده‌اند که برای جلوگیری از بروز مشکل هم‌خطی به سه مدل تجزیه می‌شود. همچنین، زلاتا و رابرت^۲ (۲۰۱۶) در پژوهشی با عنوان «حاکمیت شرکتی داخلی و تغییر طبقه‌بندی»، برای کمیته حسابرسی از سنجه‌های تعداد جلسه و تخصص مالی اعضا و تعداد مدیران

1 Usman et al.

2 Zalata & Roberts

(Aharony & Swary, 1980; Ahmad-Zaluki et al., 2011). همچنین، مفهوم تئوری نمایندگی بیان می‌کند مدیران در شرایط عدم تقارن اطلاعاتی بین مالکان و مدیران از استراتژی‌های مدیریت سود استفاده می‌کنند (Healy & Wahlen, 1999). به بیانی واضح‌تر، مدیران در پی تضاد منافی که به دلیل جدایی مدیریت از مالکیت به وجود آمده است، از منابع شرکت برای منافع شخصی خود استفاده می‌کنند و برای مخفی نگه داشتن این موضوع به مدیریت سود می‌پردازند.

تغییر طبقه‌بندی ارقام در صورت سود و زیان ابزار جذابی برای مدیریت سود است که مدیران به وسیله آن می‌توانند با تغییر طبقه ارقام تکراری به ارقام غیرعادی، سود خالص را بدون تغییر رقم نهایی سود، افزایش دهند (McVay, 2006). عوامل و شرایط تأثیرگذار بر تغییر طبقه‌بندی موضوع مهمی است که باید در بررسی این ابزار به آنها پرداخته شود. هاو و همکاران (2011) بیان کردند وجود سهامداران کنترل‌کننده در شرکت (به‌خصوص شرکت‌هایی که توسط یک خانواده کنترل می‌شوند) باعث افزایش و وجود نهادهای حقوقی قوی در یک کشور باعث کاهش استفاده از تغییر طبقه‌بندی می‌شود. ناگار و سن (2016) با بررسی شرکت‌های هندی و آمریکایی دریافتند نوع مالکیت (مالکیت خانوادگی و غیرخانوادگی) و شرایط محیطی (قوانین و مقررات متفاوت) در میزان استفاده از تغییر طبقه‌بندی تأثیرگذارند؛ به طوری که در هند شرکت‌ها با مالکیت خانوادگی نسبت به مالکیت غیرخانوادگی از تغییر طبقه‌بندی بیشتر استفاده می‌کنند و همچنین، در آمریکا نسبت به هند به دلیل وجود و اجرای مؤثر قوانین و مقررات مناسب مانند

توسط سازمان‌ها است. همچنین، به هیئت‌مدیره‌ها کمک می‌کند تا شیوه‌های حسابرسی داخلی خود را بهبود ببخشند. همچنین، نتایج این پژوهش می‌تواند به قانون‌گذارها کمک کند تا قوانین متناسب با این مدل از مدیریت سود را تدوین کنند و همچنین، اطلاعات مفیدی درباره این ابزار به مراجع نظارتی و سهام‌داران می‌رساند تا آنها بتوانند با اطمینان بیشتری تصمیم‌گیری کنند. و در آخر، با توجه به خلأ موجود در ادبیات این زمینه، آن را پوشش می‌دهد.

ساختار پژوهش در ادامه به این صورت است که بخش بعدی، مطالعات مرتبط را مرور می‌کند و فرضیه‌های پژوهش را بسط می‌دهد. در بخش‌های بعدی به دنبال مباحث روش پژوهش، نتایج آزمون فرضیه‌ها بسط پیدا می‌کنند و در بخش آخر به بحث و نتیجه‌گیری پرداخته می‌شود.

پیشینه پژوهش

مدیریت سود هنگامی اتفاق می‌افتد که مدیران برای گمراه کردن بعضی از ذی‌نفعان از عملکرد واقعی اقتصادی شرکت، گزارشگری مالی را با استفاده از قضاوت در گزارشگری تغییر می‌دهند. همچنین، ممکن است از این طریق بر نتایج قراردادهای تأثیر بگذارند (Healy & Wahlen, 1999) در ادبیات مربوط به مدیریت سود دو تئوری علامت‌دهی و تئوری نمایندگی وجود دارد. با توجه به تئوری علامت‌دهی شرکت‌هایی که در شرایط بحرانی اقتصادی، درآمد پایینی را تجربه کرده‌اند، با استفاده از مدیریت سود سیگنال‌هایی به‌عنوان اخبار خوب به بازار سهام مخابره می‌کنند تا با افزایش قیمت سهام، کاهش عملکرد عملیاتی شرکت جبران شود

علت این اتفاق را نمی‌توانند تشخیص دهند؛ در نتیجه، مدیران به راحتی می‌توانند از این ابزار برای افزایش سود و گمراه کردن سرمایه‌گذاران استفاده کنند. آتاناساکو و همکاران (2009) شواهدی را ارائه می‌کنند که نشان می‌دهد شرکت‌های بزرگ بریتانیایی، طبقه هزینه‌های اصلی را به سایر اقسام غیرعادی تغییر می‌دهند تا پیش‌بینی‌های تحلیل‌گران را برآورده کنند. ابرناتی و همکاران (2014) بیان کردند این ابزار نسبت به دو ابزار دیگر مدیریت سود (مدیریت سود تعهدی و واقعی) هزینه کمتری برای مدیران دارد؛ زیرا فاقد هزینه فرصت ازدست‌رفته است و همچنین، در مواقعی که استفاده از این دو ابزار به دلایلی مانند شرایط مالی ضعیف محدود شده باشد، مدیران از تغییر طبقه‌بندی استفاده می‌کنند. همچنین، آنها افزودند تغییر طبقه‌بندی به دلیل اشتباه نشان دادن تداوم ارقام در صورت سود و زیان سرمایه‌گذاران را درباره عملکرد آتی شرکت گمراه می‌کند. زلاتا و رابرتز (2016) بیان کردند تغییر طبقه‌بندی در مقایسه با مدیریت سود تعهدی و واقعی توجه کمتری را به خود جلب می‌کند و از آنجایی که سود نهایی را تغییر نمی‌دهد، حساب‌رسان ممکن است توانایی محدودی در کشف این پدیده داشته باشند و ممکن است تلاش کمتری را برای شناسایی یا تعدیل‌های اجباری این حساب‌ها کنند (Nelson et al., 2002)؛ به همین سبب، مدیران از این ابزار برای گمراه کردن سهام‌داران استفاده می‌کنند. زلاتا و رابرتز (2017) دریافتند اگر شرایط برای مدیریت سود از طریق تغییر طبقه‌بندی وجود داشته باشد، به احتمال زیاد مدیران به منظور گزارش سودهای اصلی مطلوب‌تر و سودآوری اساسی یا پایدار، تعدادی از هزینه‌های تکراری را به عنوان هزینه‌های غیرتکراری طبقه‌بندی می‌کنند. همچنین، آنها بیان کردند از آنجایی که

حمایت از سرمایه‌گذاران، شرکت‌ها کمتر از تغییر طبقه‌بندی استفاده می‌کنند. ناگار و سن (2017) دریافتند استفاده از تغییر طبقه‌بندی به مرحله چرخه عمری که سازمان در آن قرار دارد، بستگی دارد. آنها به این نتیجه رسیدند که مرحله افول و زوال در چرخه عمر شرکت‌ها باعث افزایش استفاده شرکت‌ها از تغییر طبقه‌بندی می‌شود. بانسال^۱ (2021) در بررسی تأثیر سن و اندازه شرکت بر تغییر طبقه‌بندی به این نتیجه رسید که شرکت‌های قدیمی و بزرگ از ارقام درآمدی، ولی شرکت‌های جوان و کوچک از ارقام هزینه‌ای برای اعمال تغییر طبقه‌بندی استفاده می‌کنند؛ به این معنی که سازمان‌ها استراتژی تغییر را براساس مزیت نسبی و سهولت در اجرا انتخاب می‌کنند. سجادی و همکاران (۱۴۰۱) با بررسی شرکت‌های بورس و اوراق بهادار تهران علاوه بر تأیید وجود تغییر طبقه‌بندی در این شرکت‌ها به این نتیجه رسیدند که ساختار مالکیت سازمان‌ها تأثیر درخور توجهی بر این استراتژی دارد؛ به این صورت که حضور مالکان دولتی در ساختار مالکیت شرکت‌ها باعث افزایش و حضور سهامداران نهادی باعث کاهش تغییر طبقه‌بندی می‌شود.

مطالعات پیشین نشان می‌دهند مدیران به دلایل مختلف، درگیر تغییر طبقه‌بندی هستند. مک وی (2006) استدلال می‌کند تغییر طبقه‌بندی هزینه نسبتاً کمی دارد؛ چون نخست هیچ تعهدی وجود ندارد که برگردد. دوم، درآمد ازدست‌رفته ناشی از فرصت‌های ازدست‌رفته وجود ندارد. همچنین، او بیان می‌کند امکان دارد سرمایه‌گذاران بفهمند سود دوره جاری به طور غیرمنتظره‌ای بالاست؛ اما آنها

می‌شوند (Beasley et al., 2009). در مقابل، تئوری نمایندگی وجود مکانیزم‌های قوی در داخل و بیرون از سازمان (مانند کمیته حسابرسی و حسابرس مستقل) را لازم و ضروری دانسته‌اند تا با نظارت بر عملکرد و فرایند گزارشگری شرکت و با محدود کردن رفتار فرصت‌طلبانه مدیران باعث کاهش تضاد منافع موجود بین مدیران و مالکان شوند. مطالعات پیشین نشان می‌دهند افزایش اعضای متخصص و اندازه کمیته باعث ورود تخصص و تجربه‌های گوناگون به کمیته شده و با افزایش آزادی و استقلال کمیته و آگاهی اعضای آن درباره استانداردها و رویه‌های عمل حسابداری همراه است که منجر به این می‌شود که کمیته حسابرسی در کاهش رفتارهای فرصت‌طلبانه مدیران مانند مدیریت سود به وسیله تغییر طبقه‌بندی، نقش مؤثری داشته باشند و از این طریق، هزینه‌های نمایندگی را کاهش دهند و به‌عنوان یک مکانیزم ناظر بر فرایند گزارشگری مالی، از حقوق صاحبان سهام دفاع کنند و به‌صورت‌های مالی اعتبار بخشند (Zalata & Roberts, 2016; Sae-Lim et al., 2019; Al-Absy et al., 2019; Wild, 1996; Wild, 2019; Sae-Lim et al., 2019).
درباره حسابرس مستقل، تئوری پیوند اقتصادی بیان می‌کند با افزایش حق‌الزحمه بین حسابرس و صاحبکار وابستگی و پیوند ایجاد می‌شود که منجر به عملکرد سهل‌گیرانه‌تر حسابرس برابر فعالیت‌های فرصت‌طلبانه مدیران می‌شود؛ اما با توجه به تئوری نمایندگی، وجود حسابرس مستقل می‌تواند به‌عنوان نهاد ناظر خارجی باعث کاهش رفتار فرصت‌طلبانه مدیران مانند استفاده از تغییر طبقه‌بندی برای مدیریت سود شود و هزینه‌های نمایندگی را کاهش دهد. ادبیات موجود بیشتر از دیدگاه دوم حمایت

مؤسسه‌های رتبه‌بندی اعتباری دارای مزیت اطلاعاتی درباره چشم‌انداز شرکت‌ها هستند، شرکت‌ها برای دستیابی به رتبه مطلوب در این مؤسسه‌ها از تغییر طبقه‌بندی برای افزایش سود استفاده می‌کنند. مالیکوف و همکاران^۱ (2018) در بررسی نمونه‌ای از شرکت‌های بریتانیایی به شواهدی رسیدند که نشان می‌دهد شرکت‌ها ممکن است برای مدیریت سود، درآمدهای حاصل از فعالیت‌های غیرعملیاتی را به‌عنوان درآمد عملیاتی طبقه‌بندی کنند. عثمان و همکاران (2022) با بررسی شرکت‌های آلمانی و ثقفی و جمالیان‌پور (۱۳۹۷) با بررسی شرکت‌های ایرانی به شواهدی دست پیدا کردند که نشان می‌داد مدیران از تغییر طبقه‌بندی برای مدیریت سود استفاده می‌کنند. با وجود این، برای جلوگیری از اختیارات از فرصت‌طلبانه مدیران به مکانیزمی نیاز است تا بر روند گزارشگری مالی شرکت‌ها نظارت شود. مالکان در جهت مقابله با این موضوع، برای کاهش مشکلات نمایندگی از یک سری مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی (مانند کمیته حسابرسی و حسابرس مستقل) استفاده می‌کنند (Chae, 2009).
اعتمادی و اسمعیلی، (۱۳۹۵).

هونگ و همکاران^۲ (2016) بیان کردند یک کمیته حسابرسی باکیفیت با توجه به وظایف نظارتی که بر فرایند گزارشگری مالی دارند، باعث کاهش مدیریت سود می‌شوند. دو تئوری نمایندگی و نهادی تئوری‌های مطرح در زمینه اثربخشی کمیته حسابرسی هستند. تئوری نهادی بیان می‌کند وجود کمیته حسابرسی تشریفاتی است و صرفاً برای نشان‌دادن رعایت قوانین و مقررات و نیز برای ایجاد مشروعیت در خارج از سازمان تشکیل

1 Malikov et al.

2 Huang et al.

ایفا می‌کند (Peasnell, 2005; Sun et al., 2011). کلاین^۲ (2002) بیان می‌کند اعضای کمیته حسابرسی با در ارتباط بودن با مدیران و حسابرسان شرکت، بر فرآیند حسابرسی و کنترل‌های حسابداری داخلی شرکت نظارت دارند و از این طریق، باعث کاهش رفتار فرصت‌طلبانه مدیران مانند مدیریت سود می‌شوند. همچنین، زلاتا و رابرتز (2016) به شواهدی رسیدند که نشان می‌داد کمیته‌های قوی هیئت‌مدیره و حسابرسی در کاهش مدیریت سود از طریق تغییر طبقه‌بندی نقش مهمی دارند.

یکی از مشخصه‌های کلیدی برای نشان دادن ویژگی‌های کمیته حسابرسی، اندازه کمیته حسابرسی است. طبق ماده ۵ منشور کمیته حسابرسی مصوبه ۱۳۹۱/۱۱/۲۳ سازمان بورس و اوراق بهادار تهران، کمیته حسابرسی از سه تا پنج عضو که بیشتر آنها مستقل و دارای تخصص مالی هستند، با انتخاب و انتصاب هیئت‌مدیره تشکیل می‌شود. در تعدادی از پژوهش‌ها درباره ویژگی‌های کمیته حسابرسی، پژوهشگران رابطه معنی‌داری بین اندازه کمیته حسابرسی و مدیریت سود پیدا نکرده‌اند (مانند: قائمی و همکاران، ۱۳۹۹؛ Baxter & Cotter, 2009; Soliman & Ragab, 2014). همچنین، عثمان و همکاران (2022) با بررسی شرکت‌های آلمانی دریافتند بین اندازه کمیته حسابرسی و تغییر طبقه‌بندی اقلام هیچ رابطه معنی‌داری وجود ندارد؛ اما در دیگر مطالعات، پژوهشگران به نتایج متفاوتی رسیده‌اند. قائم‌پناه و تجویدی (۱۴۰۰) دریافتند اعضای کمیته حسابرسی به‌واسطه تخصص و تجربه‌های مختلف‌شان باعث می‌شوند نقش نظارتی کمیته بر فرآیند گزارشگری

می‌کند. پژوهشگران به این نتیجه رسیدند که با افزایش حق‌الزحمه حسابرسی، حسابرس فرایند حسابرسی را با صرف وقت و تلاش و دقت بیشتری انجام می‌دهد و در نتیجه، باعث کاهش مدیریت سود می‌شود (Usman, 2022)؛ یزدانیان و همکاران، ۱۳۹۳؛ Gandía & Huguet, 2021; Craswell et al., 2002).

مبانی نظری پژوهش

ویژگی‌های کمیته حسابرسی و تغییر طبقه‌بندی اقلام در صورت سود و زیان

دو تئوری نمایندگی و نهادی درباره اثربخشی کمیته حسابرسی وجود دارد. طبق تئوری نهادی وجود کمیته حسابرسی فرمالیته بوده و صرفاً برای نشان‌دادن رعایت قوانین و مقررات و برای ایجاد مشروعیت در خارج از سازمان تشکیل می‌شوند (Beasley, 2009). پیزنل و همکاران^۱ (2005) دریافتند حضور صرف یک کمیته حسابرسی به‌عنوان مکانیزم حاکمیتی، می‌تواند تأثیری بر میزان دست‌کاری‌های سود نداشته باشد. به عبارت دیگر، صرف وجود هیئت‌مدیره و کمیته حسابرسی، ممکن است برای اطمینان از فرایند گزارشگری مالی باکیفیت بالا، به‌ویژه برای مسائل پیچیده مانند مدیریت سود کافی نباشد. در مقابل، تئوری نمایندگی بیان می‌کند تضاد منافع بین مدیران و مالکان که از عدم تقارن اطلاعاتی نشأت می‌گیرد، فرصت‌هایی را برای رفتار فرصت‌طلبانه مدیران به وجود می‌آورد که وجود عوامل نظارتی مانند کمیته حسابرسی باعث محدود شدن چنین رفتارهایی می‌شود. کمیته حسابرسی نقش کلیدی در نظارت و مشاوره مدیریت یک سازمان در تهیه صورت‌های مالی و اجرای سیستم‌های کنترل حسابداری داخلی

فرضیه اول: بین اندازه کمیته حسابرسی و تغییر طبقه‌بندی ارقام در صورت سود و زیان رابطه منفی وجود دارد.

مدیران می‌توانند با انتخاب رویه‌هایی از میان دسته‌ای از رویه‌های حسابداری مجاز در جهت رسیدن به اهداف خود اقدام به مدیریت سود کنند؛ برای مثال، طبق فرضیه هزینه‌های سیاسی، مدیران با افزایش مخارج پژوهش و توسعه و افزایش هزینه تبلیغات به حداقل‌سازی سود می‌پردازند. هیلی^۴ (1985) با تکیه بر تئوری اثباتی بیان می‌کند مدیران با انگیزه حفظ پاداش، با استفاده از رویه‌های کاهنده و افزایش سود اقدام به مدیریت سود می‌کنند؛ در نتیجه، برای شناسایی چنین رفتار فرصت‌طلبانه مدیران، لازم و ضروری است اعضای کمیته حسابرسی از تخصص و مهارت کافی، برخوردار و با استانداردها و رویه‌های عمل حسابداری آشنا باشند و درک مناسبی از گزارش‌های مالی سازمان و اطلاعات حسابداری داشته باشند. طبق ماده ۵ منشور کمیته حسابرسی ذکر شده، بیشتر اعضای کمیته حسابرسی باید دارای تخصص مالی باشند. کمیته حسابرسی برای اثربخش بودن نیازمند اعضای با تخصص مالی است. تخصص مالی در ماده ۱ منشور حسابرسی یاد شده بدین شکل تعریف شده است: مدرک دانشگاهی یا مدرک حرفه‌ای داخلی یا معتبر بین‌المللی در امور مالی (حسابداری، حسابرسی، مدیریت مالی، اقتصاد، سایر رشته‌های مدیریت با گرایش مالی یا اقتصادی) همراه با توانایی تجزیه و تحلیل صورت‌ها و گزارش‌های مالی و کنترل‌های داخلی حاکم بر گزارشگری مالی.

مطالعات پیشین نشان دادند تخصص مالی باعث افزایش اثربخشی کمیته حسابرسی می‌شود. قائم‌پناه

مالی مؤثرتر شود و در نتیجه، با افزایش تعداد اعضای کمیته حسابرسی مدیریت سود کاهش یابد. به‌طور مشابه، فونگ و هنگ^۱ (2021) بیان کردند یک کمیته حسابرسی با تعداد مناسب اعضا و ترکیبی از مهارت‌ها و تجربه در تشخیص و جلوگیری از مدیریت سود به‌خوبی عمل می‌کنند. نیکوس و افیاس^۲ (2005) استدلال کردند هرچه تعداد اعضای کمیته حسابرسی کم باشد، کمیته برای انجام وظایف خود اعضای کافی ندارد و در نتیجه، اثربخشی نقش نظارتی آن کاهش می‌یابد. چی و همکاران (2011) متوجه شدند هرچه اندازه کمیته حسابرسی بزرگ باشد، کیفیت حسابرسی بالا می‌رود و مدیریت سود محدود می‌شود. در مطالعاتی که یانگ و کریشنان^۳ (2005) درباره کمیته حسابرسی و مدیریت سود فصلی داشتند، دریافتند بین اندازه کمیته حسابرسی و مدیریت سود رابطه منفی وجود دارد. همچنین، به‌طور مشخص، در ارتباط با تغییر طبقه‌بندی، زلاتا و رابرتز (2016) استدلال کردند هرچه تعداد اعضای کمیته حسابرسی بیشتر باشد، کمتر تحت‌تأثیر مدیریت قرار می‌گیرند و استقلال بیشتری دارند و در راستای منافع سهام‌داران عمل می‌کنند؛ در نتیجه، بین اندازه کمیته حسابرسی و تغییر طبقه‌بندی ارقام به یک رابطه منفی و معنی‌داری دست یافتند. مطابق با مطالعات قبلی، انتظار می‌رود با افزایش اندازه کمیته حسابرسی، تخصص و مهارت‌های مختلفی وارد کمیته شوند و همچنین، نیرو و آزادی عمل مناسبی برای رسیدگی مؤثرتر به وجود آید که منجر به کاهش مدیریت سود از طریق تغییر طبقه‌بندی شود؛ در نتیجه، فرضیه به شکل زیر مطرح می‌شود:

1 Phuong & Hong

2 Nikos Vafeas

3 Yang & Krishnan

4 Healy

اعضای آن تخصص مالی دارند، در شناسایی و محدود کردن تغییر طبقه‌بندی اقلام عملکرد بهتری را دارند. به‌طور مشابه، عثمان و همکاران (2022) با بررسی شرکت‌های آلمانی متوجه شدند بین تخصص مالی کمیته حسابرسی و تغییر طبقه‌بندی رابطه منفی وجود دارد. انتظار می‌رود کمیته حسابرسی که اعضای آن دارای تخصص مالی هستند، بتوانند تغییر طبقه‌بندی را تشخیص دهند و موجب کاهش آن شوند؛ از این رو، برای بررسی این موضوع درباره شرکت‌های ایرانی، فرضیه زیر مطرح می‌شود:

فرضیه دوم: بین تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی و تغییر طبقه‌بندی اقلام در صورت سود و زیان رابطه منفی وجود دارد.

حق‌الزحمه حسابرسی و تغییر طبقه‌بندی اقلام در صورت سود و زیان

بر اساس تئوری نمایندگی، مدیران فرصت طلب و فردگرا هستند؛ به طوری که ممکن است تابع مطلوبیت خودشان را به قیمت زیرپا گذاشتن حقوق و منافع سهامداران حداکثر کنند. همچنین، مدیران تمایل دارند اثبات کنند در پی افزایش ثروت سهامداران بوده‌اند و مسئول منافع سهامداران هستند؛ بنابراین، هم مدیران و هم مالکان میل به استفاده از خدمات حسابرسی مستقل‌اند. حسابرس مستقل به‌عنوان نهاد خارجی بر فعالیت‌های مدیران نظارت می‌کند و باعث محدود شدن رفتار فرصت طلبانه آنها می‌شود و از این رو، هزینه‌های نمایندگی به حداقل می‌رسد. حسابرسان در برابر خدمات حسابرسی شان مبلغی به‌عنوان حق‌الزحمه دریافت می‌کنند. یکی از موضوع‌ها مورد بحث این پژوهش، بررسی تأثیر حق‌الزحمه بر تغییر طبقه‌بندی اقلام در صورت سود و زیان است. آیا افزایش و

و تجویدی (۱۴۰۰) با بررسی ۸۸ شرکت بورسی به این نتیجه رسیدند که تخصص اعضای کمیته حسابرسی موجب ارزیابی تخصصی موضوع‌ها مالی و با محدود کردن رفتارهای فرصت طلبانه مدیران منجر به کاهش مدیریت سود می‌شود. ابوت و همکاران^۱ (2004) دریافتند بین ارائه مجدد گزارش‌های مالی و تخصص مالی کمیته حسابرسی رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد. به‌طور واضح، صورت‌های مالی و فرایند گزارشگری مالی ممکن است از استانداردها و رویه‌های عمل حسابداری انحرافات داشته باشند که در رسیدگی به این انحرافات، اعضای کمیته حسابرسی که در زمینه حسابداری و مالی تخصص دارند، بهتر عمل می‌کنند (قائم و همکاران، ۱۳۹۹)؛ از این رو، می‌توان به این نتیجه رسید که تخصص مالی کمیته حسابرسی، باعث کاهش مدیریت سود می‌شود (Bilal et al., 2018; Yang et al., 2005). زلاتا و همکاران (2018) به این نتیجه رسیدند که حضور زنان متخصص مالی در کمیته حسابرسی باعث کاهش مدیریت سود می‌شود؛ در حالی که حضور مردان متخصص مالی تأثیر درخور توجهی بر مدیریت سود ندارد. میرعلایی و گرد (۱۳۹۸) در بررسی شرکت‌های ایرانی متوجه شدند تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی موجب افزایش مدیریت سود واقعی و کاهش مدیریت سود تعهدی می‌شود. این مطالعات اغلب مدیریت سود واقعی و تعهدی را بررسی کرده‌اند و پژوهش کمی به بررسی تأثیر تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی بر تغییر طبقه‌بندی پرداخته است. در مطالعات خارجی زلاتا و رابرتز (2016) دریافتند کمیته حسابرسی که به‌طور مکرر تشکیل جلسه می‌دهند و

طبقه‌بندی می‌شود. با در نظر گرفتن فضای رقابتی شدیدی که در کشور ما بعد از تشکیل جامعه حسابداران رسمی برای کار حسابرسی به وجود آمده و لزوم حفظ کار حسابرسی با ارائه خدمات حسابرسی باکیفیت‌تر در این فضای رقابتی، انتظار می‌رود با افزایش حق‌الزحمه حسابرسی حسابرسان با صرف وقت و تلاش بیشتر در شناسایی رفتارهای فرصت‌طلبانه مدیران بهتر عمل کنند و موجب کاهش استفاده از تغییر طبقه‌بندی برای مدیریت سود شوند؛ در نتیجه، فرضیه زیر مطرح می‌شود:

فرضیه سوم: بین حق‌الزحمه حسابرسی و تغییر طبقه‌بندی اقلام در صورت سود و زیان رابطه منفی وجود دارد.

روش‌شناسی پژوهش

در این پژوهش از شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران به‌عنوان جامعه آماری استفاده می‌شود. سپس با اعمال محدودیت‌های زیر نمونه آماری به روش حذفی مشخص می‌شود:

- ۱) به دلیل تفاوت در قوانین گزارشگری و ماهیت شرکت‌های خدماتی، واسطه‌گری مالی و سرمایه‌گذاری با شرکت‌های تولیدی و بازرگانی، شرکت برگزیده از صنایع چنین شرکت‌هایی نباشد.
- ۲) اطلاعات شرکت‌های انتخاب‌شده طی بازه زمانی پژوهش در دسترس باشد.
- ۳) شرکت برگزیده در بازه زمانی مدنظر تغییر فعالیت یا تغییر سال مالی نداشته باشد.
- ۴) مشاهده‌ها سازمان حسابرسی و مؤسسه مفید راهبر به دلیل تفاوت حق‌الزحمه آنها از مؤسسه‌ها بخش خصوصی در فرضیه سوم پژوهش حذف می‌شود (محمدرضائی و فرجی، ۱۳۹۸).

کاهش حق‌الزحمه حسابرسی تأثیری در رفتار فرصت‌طلبانه و میزان استفاده مدیران از تغییر طبقه‌بندی برای مدیریت سود دارد.

با توجه به تئوری پیوند اقتصادی، با افزایش حق‌الزحمه حسابرسی وابستگی و پیوند اقتصادی میان حسابرس و مدیران به وجود می‌آید که در نتیجه، حسابرسان در رسیدگی به فعالیت‌های فرصت‌طلبانه مدیران مانند مدیریت سود عملکرد سهل‌گیرانه‌تری را از خود نشان می‌دهند؛ به همین دلیل، افزایش حق‌الزحمه موجب افزایش مدیریت سود می‌شود (Gandía & Huguet, 2021). در مقابل، کراسول و همکاران (2002) دریافتند وابستگی حسابرسان به حق‌الزحمه تأثیری در عملکردشان ندارد و آنها حسابرسی را بدون توجه به پیامدهای مالی برای صاحبکار انجام می‌دهند. در ادامه، گاندیا و هوگت (2021) دریافتند حق‌الزحمه‌های بالاتر باعث افزایش تلاش حسابرسان می‌شوند و در نتیجه، مدیریت سود را تا حد زیادی مهار می‌کنند. همچنین، یزدانیان و همکاران (۱۳۹۳) بیان کردند حسابرسان با افزایش حق‌الزحمه حسابرسی، مدت زمان حسابرسی را افزایش می‌دهند که موجب رسیدگی بیشتر و دقیق‌تر و در نتیجه، کاهش مدیریت سود می‌شود. با توجه به مطالعات پیشین، افزایش حق‌الزحمه حسابرسی باعث افزایش کیفیت حسابرسی می‌شود (Craswell et al., 2002; Stanley & DeZoort, 2007; Frankel et al., 2002) و از آنجایی که مدیریت سود معیار معکوس کیفیت حسابرسی است (Gandía & Huguet, 2021)، چنین برداشت می‌شود که افزایش حق‌الزحمه باعث کاهش مدیریت سود می‌شود. درباره استراتژی تغییر طبقه‌بندی، عثمان و همکاران (2022) در بررسی شرکت‌های آلمانی متوجه شدند افزایش حق‌الزحمه حسابرسی باعث کاهش مدیریت سود از طریق تغییر

انتخاب از سال ۱۳۹۱ به این علت است که از سال مذکور طبق ماده ۱۰ سازمان بورس اوراق بهادار وجود کمیته حسابرسی برای تمام شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس و فرابورس الزامی شده است. پژوهش حاضر به لحاظ هدف، کاربردی و به لحاظ روش پژوهش، جزء تحلیل‌های آماری با بهره‌گیری از داده‌های ثانویه است.

نمونه آماری با در نظر گرفتن محدودیت‌های فوق شامل ۱۰۵۲ سال-شرکت (۲۰۸ شرکت) است. داده‌های مورد نیاز پژوهش از روی صورت‌های مالی حسابرسی شده شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران منتشرشده در سایت کدال، به صورت دستی برای یک دوره ۱۰ ساله از سال ۱۳۹۱ تا سال ۱۴۰۰ گردآوری شده‌اند. دلیل

نگاره ۱. انتخاب نمونه پژوهش

Table 1. Research sample selection

تعداد	تعداد	شرح
۲۲۱۰		تعداد سال-شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران تا پایان سال ۱۴۰۰:
	۶۹۲	تعداد سال-شرکت‌هایی که اطلاعات آنها طی بازه زمانی پژوهش در دسترس نبود:
	۲۵۵	تعداد سال-شرکت که جزء هلدینگ، سرمایه‌گذاری، واسطه‌گری مالی، بانک، بیمه و لیزینگ بودند:
	۲۱۱	تعداد سال-شرکت که طی بازه ۱۳۹۱ تا ۱۴۰۰ تغییر فعالیت یا سال مالی داشتند:
۱۰۵۲		تعداد سال-شرکت نمونه پژوهش:
	۱۴۰۱	تعداد مشاهداتی که مورد حسابرسی سازمان حسابرسی و مؤسسه مفید راهبر بودند:
۸۰۹		تعداد سال-شرکت نمونه پژوهش برای آزمون فرضیه سوم:

شرکت دارند) و درصد کاهش در درآمد (فروش) است. برای محاسبه سود اصلی عادی از مدل زیر استفاده می‌شود:

$$CE_{i,t} = \alpha_0 + \alpha_1 CE_{i,1111} + \alpha_2 ASSET_TO_{i,t} + \alpha_3 ACCRUAL_{i,1111} + \alpha_4 ACCRUAL_{i,t} + \alpha_5 \Delta SALE_{i,t} + \alpha_6 N\Delta\Delta SALE_{i,n} + \mu_{i,t} \quad (1)$$

متغیرهای به کاررفته در مدل:

$CE_{i,t}$: سود عملیاتی است که از خالص درآمد منهای بهای تمام‌شده و هزینه‌های عمومی، فروش و اداری تقسیم بر خالص درآمد به دست می‌آید (Mcvay, 2006).

$ASSET_TO_{i,t}$: نشان‌دهنده نسبت گردش خالص دارایی‌های عملیاتی است که از فروش تقسیم بر متوسط خالص دارایی‌های عملیاتی به دست می‌آید. خالص دارایی‌های عملیاتی از دارایی‌های عملیاتی منهای بدهی‌های عملیاتی محاسبه می‌شود.

با توجه به مطالعات پیشین، مدیران از تغییر طبقه‌بندی برای اغراق در سود شرکت بهره می‌گیرند؛ بنابراین، در بررسی تغییر طبقه‌بندی اولین گام، اندازه‌گیری سود اصلی عادی است (ثقفی و جمالیان‌پور، ۱۳۹۷؛ Zalata & Roberts, 2016; Zalata & Roberts, 2017). در گام بعد برای بررسی استفاده کردن یا نکردن شرکت‌ها از تغییر طبقه‌بندی (مدل ۲) ضروری است سود غیرمنتظره محاسبه و بررسی شود (Mcvay, 2006).

مک وی (2006) بیان می‌کند سود اصلی عادی سال جاری در ارتباط با سود اصلی دوره قبل (به دلیل تمایل به پایداری سود اصلی)، نسبت گردش دارایی (به دلیل رابطه معکوسی که با سود ناخالص دارد)، تغییر در فروش (به دلیل کاهش هزینه ثابت به‌ازای واحد با رشد فروش)، ارقام تعهدی سال جاری و سال قبل (به دلیل تأثیری که روی عملکرد

$$\alpha_4 LEV_t + \alpha_5 ROA_t + \alpha_6 BMW_t \quad (2)$$

متغیرهای به کاررفته در مدل (۲):

UE_CE: سود اصلی غیرمنتظره که از سود اصلی گزارش شده است، منهای سود اصلی عادی (مورد انتظار) با مقیاس فروش برآورد می‌شود.

NR_I: اقلام غیرتکراری که به صورت سود اصلی منهای رقم نهایی سود با مقیاس فروش به دست می‌آید.

FS: اندازه شرکت (لگاریتم مجموع دارایی‌ها).

CFO: جریان نقدی عملیاتی با مقیاس دارایی‌های وقفه‌دار.

LEV: اهرم (عملیاتی) که از کل بدهی‌ها تقسیم بر کل دارایی‌ها محاسبه می‌شود.

ROA: بازده دارایی که از سود خالص سالانه بر میانگین کل دارایی‌ها به دست می‌آید.

BMW: نشان‌دهنده رشد شرکت است که به صورت ارزش دفتری بر ارزش بازار دارایی‌ها برآورد می‌شود.

در این پژوهش برای نشان‌دادن ویژگی‌های کمیته حسابرسی از اندازه و تخصص مالی کمیته حسابرسی بهره گرفته شده است. از مدل ۳ برای بررسی فرضیه اول پژوهش استفاده شده است که در آن برای چنین هدفی، سطح معنی‌داری و علامت اثرها متغیر تعاملی اندازه کمیته حسابرسی * اقلام غیرعادی ($NR_I \times AC_SIZE$) شایان توجه قرار می‌گیرد. مدل ۴ برای بررسی فرضیه دوم پژوهش به کار گرفته شده است که به سطح معنی‌داری و علامت اثرها متغیر تعاملی تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی * اقلام غیرعادی ($NR_I \times AC_FIN$) برای بررسی این فرضیه توجه خواهد شد. همچنین، از مدل ۵ برای بررسی فرضیه سوم پژوهش استفاده شده است که به سطح

دارایی‌های عملیاتی عبارت است از کل دارایی‌ها منهای وجه نقد و سرمایه‌گذاری‌های کوتاه‌مدت (معادل وجوه نقد). برای محاسبه بدهی‌های عملیاتی، کل بدهی‌ها و ارزش دفتری سهام عادی و ممتاز و سهم اقلیت از مجموع دارایی‌ها کم می‌شود (Mcvay, 2006؛ ثقفی و جمالیان‌پور، ۱۳۹۷؛ Usman et al., 2022).

ACCRUAL: اقلام تعهدی عملیاتی است که به صورت سود یا زیان عملیاتی (سود قبل از اقلام غیرعادی) منهای خالص جریان وجه نقد حاصل از فعالیت‌های عملیاتی محاسبه می‌شود (Mcvay, 2006؛ ثقفی و جمالیان‌پور، ۱۳۹۷؛ Usman et al., 2022).

$\Delta SALE$: درصد تغییر در درآمد (فروش) نسبت به دوره قبل که از رابطه $(SALES_t - SALES_{t-1}) / SALES_{t-1}$ به دست می‌آید (Mcvay, 2006؛ ثقفی و جمالیان‌پور، ۱۳۹۷؛ Usman et al., 2022).

NΔΔSALE: درصد کاهش درآمد (فروش) است که اگر کاهش نداشته باشد، برابر با صفر است (Mcvay, 2006؛ ثقفی و جمالیان‌پور، ۱۳۹۷؛ Usman et al., 2022).

با استفاده از مدل (۱) ضرایب متغیرها، تخمین زده و در محاسبه سود اصلی مورد انتظار به کار گرفته می‌شوند (Usman et al., 2022). مطابق مطالعات پیشین، ۵ متغیر ممکن است بر مدیریت سود تأثیر بگذارد: اندازه شرکت (FS)، اهرم (LEV)، رشد شرکت (MBV)، جریان نقد عملیاتی (CFO) و عملکرد شرکت (ROA) (مانند Zalata & Roberts, 2016). باتوجه به مطالعات زلاتا و رابرتز (2017) و مک وی (2006) برای بررسی استفاده کردن و نکردن شرکت‌ها از تغییر طبقه‌بندی برای مدیریت سود، مدل ۲ به کار گرفته می‌شود:

$$UE_CE = \alpha_0 + \alpha_1 NR_I + \alpha_2 FS_t + \alpha_3 CFO_t +$$

یافته‌های پژوهش

آماره‌های توصیفی

آمار توصیفی متغیرهای به‌کاررفته در پژوهش در نگاره (۱) گزارش شده است. میانگین سود اصلی غیرمنتظره (UE_CE) برای مدل ۳ و ۴ و ۵ برابر ۰/۰۰۰ و مطابق نتایج گزارش‌شده در پژوهش‌های پیشین است (Mcvay, 2006; Fan et al., 2010; Usman et al., 2022). میانگین اندازه کمیته حسابرسی (AC_SIZE) برابر ۳/۱۸ است. نتایج به‌دست‌آمده در پژوهش‌های زلاتا و رابرتز (2016) و عثمان و همکاران (2022) برای میانگین اندازه کمیته حسابرسی به ترتیب برابر ۳/۳۹ و ۴/۴۴ است. این نتایج نشان می‌دهند شرکت‌های بریتانیایی و آلمانی، تعداد اعضای بیشتری در کمیته حسابرسی دارند. میانگین تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی (AC_FIN) برابر ۵۱/۳۹ است و گویای این است که کمی بیشتر از نیمی از اعضای کمیته حسابرسی دارای تخصص مالی هستند. افزایش این نسبت در کاهش فعالیت‌هایی مانند مدیریت سود مؤثر است. این نسبت در پژوهش عثمان و همکاران (2022) برابر ۶۸/۵۹ بوده و بدین معناست که تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی شرکت‌های آلمانی بیشتر از شرکت‌های ایرانی است. میانگین لگاریتم طبیعی حق‌الزحمه حسابرسی برابر ۶/۹۳ است. در مطالعات محمدرضایی و همکاران (۱۴۰۱) و عباسعلی دریایی و محسن ایمنی (۱۳۹۹) میانگین لگاریتم طبیعی حق‌الزحمه به ترتیب برابر ۶/۳۳ و ۶/۷۴ بوده است.

معنی‌داری و علامت اثرها متغیر تعاملی حق‌الزحمه حسابرسی * اقلام غیرعادی ($NR_I \times AudFee$) برای بررسی این فرضیه توجه خواهد شد.

$$UE_CE = \alpha_0 + \alpha_1 NR_I_t + \alpha_2 AC_SIZE_t + \alpha_3 NR_I \times AC_SIZE_t + \alpha_4 FS_t + \alpha_5 CFO + \alpha_6 LEV_t + \alpha_7 ROA_t + \alpha_8 BMV_t \quad (۳)$$

$$UE_CE = \alpha_0 + \alpha_1 NR_I_t + \alpha_2 AC_FIN_t + \alpha_3 NR_I \times AC_FIN_t + \alpha_4 FS_t + \alpha_5 CFO + \alpha_6 LEV_t + \alpha_7 ROA_t + \alpha_8 BMV_t \quad (۴)$$

$$UE_CE = \alpha_0 + \alpha_1 NR_I_t + \alpha_2 AudFee_t + \alpha_3 NR_I \times AudFee_t + \alpha_4 FS_t + \alpha_5 CFO + \alpha_6 LEV_t + \alpha_7 ROA_t + \alpha_8 BMV_t \quad (۵)$$

UE_CE بیان‌کننده سود غیر منتظره برآمده از

اقلام غیرتکراری (NR_I) است. تخصص مالی (AC_FIN) بیان‌کننده اعضای کمیته حسابرسی است که در زمینه حسابداری، حسابرسی و مالی تخصص دارند. همچنین، تعداد اعضای کمیته حسابرسی برای بررسی اندازه کمیته حسابرسی (AC_SIZE) به کار می‌رود (Usman et al., 2022). $AudFee$ عبارت است از لگاریتم طبیعی حق‌الزحمه حسابرسی پرداخت‌شده توسط صاحبکار. مطابق مطالعات عثمان و همکاران (2022) در این مدل از تعامل بین متغیرهای اقلام غیر تکراری با اندازه و تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی و حق‌الزحمه حسابرسی برای بررسی وجود داشتن یا نداشتن ارتباط بین آنها با سود غیرمنتظره استفاده شده است. همچنین، با توجه به مطالعات پیشین، ۵ متغیر ممکن است بر مدیریت سود تأثیر بگذارد که به‌عنوان متغیرهای کنترلی وارد مدل شده‌اند: اندازه شرکت (FS)، اهرم (LEV)، رشد شرکت (MBV)، جریان نقد عملیاتی (CFO) و عملکرد شرکت (ROA) (Mcvay, 2006; Zalata & Roberts, 2016).

نگاره ۲. آمار توصیفی مدل

Table 2. Descriptive statistics of the model

متغیر	نماد	میانگین	حداکثر	حداقل	انحراف معیار
سود اصلی غیرمنتظره	ue-ce	۰/۰۰۷	۰/۳۳۱	-۰/۳۴۵	۰/۱۰۶
اقلام غیرعادی	nr-i	-۰/۰۰۴	۰/۲۴۵	-۰/۹۱۰	۰/۱۷۴
اندازه کمیته حسابرسی	ac-size	۳/۱۸۵	۵/۰۰۰	۲/۰۰۰	۰/۵۷۹
اندازه کمیته*اقلام غیرعادی	nr-acsize	-۰/۰۰۶	۰/۷۳۵	-۲/۷۳۱	۰/۵۳۹
تخصص مالی	Acfin	۰/۵۱۴	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۲۹۶
تخصص مالی*اقلام غیرعادی	nr-acfin	-۰/۰۰۱	۰/۱۳۵	-۰/۵۱۲	۰/۰۸۹
حق‌الزحمه حسابرسی	Audfee	۶/۹۳۹	۹/۲۴۹	۵/۱۵۳	۰/۸۷۳
حق‌الزحمه*اقلام غیرعادی	nr-audfee	-۰/۰۴۴	۱/۶۲۲	-۵/۹۷۸	۱/۱۷۰
اندازه شرکت	Fs	۶/۴۲۲	۸/۵۹۲	۴/۹۵۸	۰/۷۸۵
جریان نقد عملیاتی	Cfo	۰/۱۳۵	۰/۵۴۷	-۰/۲۳۳	۰/۱۵۶
اهرم	Lev	۰/۵۲۷	۱/۲۵۱	۰/۰۸۹	۰/۲۱۰
رشد شرکت	Bmv	۰/۳۴۰	۱/۶۶۴	۰/۱۱۴	۰/۲۶۲
بازده دارایی	Roa	۱۶/۳۷۱	۶۰/۳۵۰	-۲۲/۵۰۰	۱۶/۹۷

منبع: یافته‌های پژوهش.

است. این نتایج مشابه نتایج پژوهش فخاری و همکاران (۱۳۹۴) است. نتایج به‌دست‌آمده برای متغیرهای کنترلی مشابه نتایج پژوهش‌های پیشین است (به‌طور مثال: فخاری و همکاران، ۱۳۹۴؛ قائمی و همکاران، ۱۳۹۹ و فخری و نخعی، ۱۳۹۹).

شواهد تغییر طبقه‌بندی

نتایج نگاره (۳)، نشان‌دهنده وجود رابطه مثبت و معنی‌دار بین اقلام غیرعادی و سود اصلی غیرمنتظره است؛ به این معنی که شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران از تغییر طبقه‌بندی اقلام برای مدیریت سود استفاده می‌کنند. ثقفی و جمالیان‌پور (۱۳۹۷) با بررسی شرکت‌های بورسی از سال ۱۳۸۱ تا ۱۳۹۳ به نتایج مشابه رسیدند.

مطابق آماره متغیر اندازه کمیته حسابرسی حداقل ۲ عضو و حداکثر ۵ عضو در کمیته حسابرسی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران وجود دارد. همچنین، میانگین تقریباً ۳ برای این متغیر بیان‌کننده این است که بیشتر کمیته حسابرسی شرکت‌ها دارای ۳ عضو هستند. این نتایج مشابه نتایج پژوهش‌های پیشین است (به‌طور مثال: قائمی و همکاران، ۱۳۹۹ و لاری و اورادی، ۱۳۹۵). آماره تخصص مالی نشان می‌دهد حداقل صفر درصد و حداکثر ۱۰۰٪ اعضای کمیته حسابرسی دارای تخصص مالی و حسابداری هستند که بیان‌کننده عدم تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی و عدم رعایت منشور کمیته حسابرسی در بعضی از شرکت‌های بررسی شده

نگاره ۳- نتایج برآورد مدل دوم پژوهش (شواهد تغییر طبقه‌بندی)

Table 3- Results of estimation of the second research model (evidence of classification shifting)

$$UE_C\alpha\alpha_0 + \alpha_1NR_I + \alpha_2FS_t + \alpha_3CFO_t + \alpha_4LEV_t + \alpha_5ROA_t + \alpha_6BMW_t$$

متغیر	نماد	ضریب	خطای استاندارد	آماره t	سطح معنی داری
اقلام غیرعادی	anr-i	۰/۰۹۴	۰/۰۴۰	۲/۳۲	۰/۰۲۲
اندازه شرکت	Fs	-۰/۰۰۳	۰/۰۰۳	-۰/۹۳	۰/۳۵۱
جریان نقد عملیاتی	Cfo	۰/۳۰۴	۰/۰۳۲	۹/۳۴	۰/۰۰۰
اهرم	Lev	۰/۰۱۸	۰/۰۲۴	-۰/۷۷	۰/۴۴۴
رشد شرکت	Bmv	۰/۰۲۶	۰/۰۱۳	۱/۸۹	۰/۰۶۰
بازده دارایی	Roa	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۱/۵۹	۰/۱۱۴
مقدار ثابت	C	۰/۰۲۱	۰/۰۲۶	۰/۸۳	۰/۴۰۸
آماره F	۸۸/۷۷	سطح معنی داری F	۰/۰۰۰	ضریب تعیین	۰/۳۰۱

منبع: یافته‌های پژوهش.

نتایج آزمون فرضیه‌ها

آزمون فرضیه اول

پیش‌بینی است. سطح معنی‌داری اثرات متغیر تعاملی اندازه کمیته حسابرسی * اقلام غیرعادی نشان می‌دهد اثرات هم‌زمان اقلام غیرعادی و اندازه کمیته حسابرسی تأثیر معنی‌داری بر سود اصلی غیرمنتظره ندارد؛ به این معنی که افزایش در تعداد اعضای کمیته حسابرسی در جلوگیری از مدیریت سود از طریق به‌کارگیری تغییر طبقه‌بندی اقلام در صورت سود و زیان تأثیر معنی‌داری ندارد.

در نگاره (۴)، نتایج حاصل از آزمون فرضیه اول گزارش شده است. طبق نتایج به‌دست‌آمده، احتمال آماره F برابر صفر بوده و با توجه به کم‌تر بودن آن از سطح خطای ۵ درصد، الگو در حالت کلی معنی‌دار است. همچنین، ضریب تعیین برابر ۳۱/۴٪ بوده که بیان‌کننده این است که ۳۱/۴٪ از تغییرات متغیر وابسته به‌وسیله متغیرهای سمت راست مدل قابل توضیح و

نگاره ۴. نتایج آزمون فرضیه اول

Table 4. The results of the first hypothesis test

$$UE_C\alpha\alpha_0 + \alpha_1NR_I + \alpha_2AC_SIZE_t + \alpha_3NR_I \times AC_SIZE_t + \alpha_4FS_t + \alpha_5CFO_t + \alpha_6LEV_t + \alpha_7ROA_t + \alpha_8BMW_t$$

متغیر	نماد	ضریب	خطای استاندارد	آماره t	سطح معنی داری
اقلام غیرعادی	nr-i	۰/۳۵۸	۰/۲۳۶	۱/۵۱	۰/۱۳۲
اندازه کمیته حسابرسی	ac-size	۰/۰۱۵	۰/۰۰۷	۲/۱۶	۰/۰۳۲
اندازه کمیته حسابرسی * اقلام غیرعادی	nr-acsize	-۰/۰۷۵	۰/۰۷۱	-۱/۰۵	۰/۲۹۴
اندازه شرکت	Fs	-۰/۰۰۶	۰/۰۰۶	-۱/۰۲	۰/۳۰۸
جریان نقد عملیاتی	Cfo	۰/۲۷۰	۰/۰۵۴	-۵/۰۰	۰/۰۰۰
اهرم	Lev	-۰/۰۴۳	۰/۰۴۳	-۱/۰۰	۰/۳۲۰
رشد شرکت	bmv	۰/۰۴۳	۰/۰۳۲	۱/۳۷	۰/۱۷۲
بازده دارایی	Roa	۰/۰۰۱	۰/۰۰۰	۱/۷۱	۰/۰۹۰
مقدار ثابت	C	-۰/۰۴۷	۰/۰۵۳	-۰/۸۹	۰/۳۷۷
آماره F	۱۷/۲۷	سطح معنی داری F	۰/۰۰۰	ضریب تعیین	۰/۳۱۴

منبع: یافته‌های پژوهش.

نشان‌دادن رعایت قوانین و مقررات و ایجاد مشروعیت در خارج از سازمان است. همچنین، پیزنل و همکاران (2005) بیان می‌کنند صرف وجود کمیته حسابرسی و هیئت‌مدیره تأثیری بر میزان دستکاری‌های سود ندارد.

آزمون فرضیه دوم

نتایج حاصل از آزمون فرضیه دوم در نگاره (۵) ارائه شده‌اند. مطابق نتایج، احتمال آماره F برابر صفر و کمتر از سطح خطای ۰/۵٪ بوده که بیان‌کننده معنی‌داری الگو در حالت کلی است. علاوه بر آن، مقدار ضریب تعیین برابر ۰/۲۱۷ است که بیان می‌کند متغیرهای سمت راست معادله ۲۱/۷ درصد از تغییرات متغیر وابسته را توضیح می‌دهند. با توجه به نتایج، سطح معنی‌داری اثرات متغیر تعاملی تخصص مالی * اقلام غیرعادی برابر ۰/۰۳۹ بوده که بیان‌کننده وجود رابطه منفی و معنی‌دار بین متغیر تعاملی تخصص مالی * اقلام غیرعادی و سود اصلی غیرمنتظره است؛ به این معنی که هرچه تعداد بیشتری از اعضای کمیته حسابرسی دارای تخصص مالی و حسابداری باشند، مدیریت سود از طریق تغییر طبقه‌بندی اقلام در صورت سود و زیان کاهش پیدا می‌کند.

برخی از مطالعات قبلی استدلال کرده‌اند که افزایش تعداد اعضای کمیته حسابرسی باعث ورود تجربه‌ها و تخصص‌های مختلف به کمیته حسابرسی و در نتیجه، به‌عنوان عامل نظارتی مؤثرتر موجب کاهش مدیریت سود می‌شوند (قائم‌پناه و تجویدی، ۱۴۰۰؛ *Phuong et al., 2021; Chi et al., 2011;* Yang & Krishnan, 2005). همچنین، زلاتا و رابرتز (2016) بیان کردند افزایش تعداد اعضای کمیته حسابرسی باعث می‌شود کمیته، استقلال بیشتری داشته باشد و در نتیجه، موجب کاهش رفتار فرصت‌طلبانه مدیران مانند تغییر طبقه‌بندی اقلام می‌شوند. نتایج آزمون فرضیه اول با یافته‌های پژوهش‌های مذکور مطابقت ندارند؛ اما برخی از مطالعات رابطه معنی‌داری بین مدیریت سود (قائم‌پناه و همکاران، ۱۳۹۹؛ *Baxter & Cotter, 2009; Soliman, 2014; Ragab, 2014*) و تغییر طبقه‌بندی (Usman et al., 2022) با اندازه کمیته حسابرسی پیدا نکردند که با نتیجه آزمون فرضیه اول پژوهش حاضر مطابقت دارد. این نتیجه را می‌توان با تئوری نهادی توضیح داد. تئوری نهادی وجود کمیته حسابرسی را تشریفاتی می‌داند و بیان می‌کند وجود این کمیته فقط برای

نگاره ۵- نتایج آزمون فرضیه دوم

Table 5- The results of the second hypothesis test

متغیر	نماد	ضریب	خطای استاندارد	آماره t	سطح معنی‌داری
اقلام غیرعادی	nr-i	۰/۳۱۴	۰/۰۶۶	۴/۷۱	۰/۰۰۰
تخصص مالی	ac-size	۰/۰۱۰	۰/۰۲۴	۰/۴۳	۰/۶۶۴
تخصص مالی * اقلام غیرعادی	nr-acfin	-۰/۲۷۹	۰/۱۳۴	-۲/۰۸	۰/۰۳۹
اندازه شرکت	Fs	۰/۰۷۷	۰/۰۲۶	۲/۹۱	۰/۰۰۴
جریان نقد عملیاتی	Cfo	۰/۴۱۳	۰/۰۷۱	۵/۷۹	۰/۰۰۰
اهرم	Lev	۰/۰۵۰	۰/۰۷۵	۰/۶۷	۰/۵۰۳
رشد شرکت	Bmv	۰/۰۶۲	۰/۰۶۴	۰/۹۶	۰/۳۳۸
بازده دارایی	Roa	۰/۰۰۰	۰/۰۰۱	۰/۲۸	۰/۷۸۰
مقدار ثابت	C	-۰/۵۵۱	۰/۱۸۵	-۲/۹۷	۰/۰۰۳
آماره F	۱۵/۵۸	سطح معنی‌داری F	۰/۰۰۰	ضریب تعیین	۰/۲۱۷

منبع: یافته‌های پژوهش.

گزارش شده است. طبق نتایج به دست آمده، احتمال آماره F برابر صفر بوده و کمتر از سطح خطای ۰/۵٪ است که بیان‌کننده معنی‌داری الگو در حالت کلی است. افزون بر آن، مقدار ضریب تعیین برابر ۰/۳۵۹ است؛ به این معنی که ۳۵/۹٪ از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای سمت راست معادله قابل توضیح و پیش‌بینی است. نتایج نشان می‌دهند اثرات هم‌زمان حق‌الزحمه و ارقام غیرعادی بر سود اصلی غیرمنتظره تأثیر منفی و معنی‌داری در سطح اطمینان ۹۵٪ دارد؛ به این معنی که افزایش حق‌الزحمه حسابرسی موجب کاهش مدیریت سود از طریق تغییر طبقه‌بندی ارقام در صورت سود و زیان می‌شود.

مطالعات موجود در این زمینه بیان می‌کنند اعضای کمیته حسابرسی که دارای تخصص مالی و حسابداری هستند، با درک بالایی که نسبت به رویه‌ها و استانداردها و فرایند گزارشگری دارند، موجب کاهش مدیریت سود (قائم و دیگران، ۱۳۹۹؛ Bilal et al., 2018; Yang et al., 2005)؛ میرعلایی و گرد، ۱۳۹۸؛ قائم پناه و تجویدی، ۱۴۰۰ و Abbott et al., 2004) و تغییر طبقه‌بندی ارقام (Zalata & Roberts, 2016; Usman et al., 2022) می‌شوند که این یافته‌ها با نتایج آزمون فرضیه دوم این پژوهش مطابقت دارند.

آزمون فرضیه سوم

در نگاره (۶) نتایج حاصل از آزمون فرضیه سوم

نگاره ۶. نتایج آزمون فرضیه سوم

Table 6. The results of the third hypothesis test

$UE_C\alpha\alpha_0 + \alpha_1NR_I_t + \alpha_2AudFee_t + \alpha_3NR_I \times AudFee_t + \alpha_4FS_t + \alpha_5CFO + \alpha_6LEV_t +$					
متغیر	نماد	ضریب	خطای استاندارد	آماره t	سطح معنی داری
اقلام غیرعادی	nr-i	۱/۵۲۳	۰/۷۲۵	۲/۱۰	۰/۰۳۹
حق‌الزحمه حسابرسی	Audfee	۰/۰۰۲	۰/۰۱۲	۰/۲۳	۰/۸۲۰
حق‌الزحمه*اقلام غیرعادی	nr-audfee	-۰/۲۱۶	۰/۱۰۴	-۲/۰۸	۰/۰۴۱
اندازه شرکت	Fs	۰/۰۱۴	۰/۰۱۸	۰/۷۵	۰/۴۵۷
جریان نقد عملیاتی	Cfo	۰/۳۶۳	۰/۰۸۵	۰/۲۵	۰/۰۰۰
اهرم	Lev	-۰/۰۱۳	۰/۰۶۵	-۰/۲۱	۰/۸۳۲
رشد شرکت	Bmv	۰/۰۲۲	۰/۰۲۵	۰/۸۹	۰/۳۷۴
بازده دارایی	Roa	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۸۷	۰/۳۸۸
مقدار ثابت	C	-۰/۱۶۳	۰/۱۷۶	-۰/۹۳	۰/۳۵۷
آماره F	۱۱/۰۳	سطح معنی داری F	۰/۰۰۰	ضریب تعیین	۰/۳۵۹

منبع: یافته‌های پژوهش.

تلاش بیشتری را برای رسیدگی و بررسی گزارش‌های مالی کند و در نتیجه، موجب شناسایی

مطالعات پیشین بیان می‌کنند افزایش حق‌الزحمه حسابرسی باعث می‌شود حسابررس زمان، دقت و

چه تأثیری بر این ابزار دارد. برای بررسی این موضوع ابتدا با استفاده از مدل برگرفته از مدل سایمونیک (1980) حق‌الزحمه حسابرسی غیرعادی استخراج می‌شود. برای این منظور، مدل ۶ به صورت زیر تعریف می‌شود:

$$\text{LAUDFEE} = \alpha_0 + \alpha_1 \text{LAsset}_{i,t} + \alpha_2 \text{CATA}_{i,t} + \alpha_3 \text{Quick}_{i,t} + \alpha_4 \text{LDTA}_{i,t} + \alpha_5 \text{ROA}_{i,t} + \alpha_6 \text{Loss}_{i,t} + \mu_{i,t} \quad (6)$$

متغیرهای به کاررفته در مدل (۶):

LAUDFEE: بیان‌کننده لگاریتم طبیعی حق‌الزحمه حسابرسی پرداخت شده توسط صاحب‌کار است (محمدرضایی و دیگران، ۱۴۰۱). **LAsset:** لگاریتم طبیعی جمع دارایی‌های سازمان صاحب‌کار. **CATA:** نسبت جمع دارایی‌های جاری بر کل دارایی‌های شرکت. **Quick:** نسبت آنی است که از طریق تقسیم جریان‌های نقدی بر کل دارایی‌ها محاسبه می‌شود. **LDTA:** نسبت بدهی‌های بلندمدت بر دارایی‌ها. **ROA:** بازده دارایی‌ها است که به صورت تقسیم سود خالص بر دارایی‌ها به دست می‌آید. **Loss:** نشان‌دهنده متغیر موهومی است که در صورت وجود زیان طی سال جاری برابر یک و در غیر این صورت، برابر صفر است.

باقی‌مانده مدل ۶ نشان‌دهنده حق‌الزحمه حسابرسی غیرعادی است که در صورت منفی بودن بیان‌کننده پایین بودن حق‌الزحمه حسابرسی از حق‌الزحمه حسابرسی معمول و در صورت مثبت بودن، بیان‌کننده مازاد بر حق‌الزحمه حسابرسی معمول است. عمادالدینی و سعیدی (۱۳۹۸) با بررسی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران دریافتند افزایش حق‌الزحمه حسابرسی غیرعادی با ایجاد وابستگی اقتصادی بین حسابرس و صاحب‌کار موجب کاهش استقلال حسابرس و

کاهش تغییر طبقه‌بندی و مدیریت سود می‌شود (Gandía & Huguet, 2021; Craswell et al., 2002; Stanley & Todd DeZoort, 2007; Frankel et al., 2002; Usman et al., 2022). این یافته‌ها با نتایج آزمون فرضیه سوم پژوهش حاضر مطابقت دارند.

آزمون اضافی و حساسیت

در مطالعات پیشین مشاهده می‌شود که از حق‌الزحمه حسابرسی به‌عنوان نمایانگر تلاش حسابرس یا کیفیت حسابرسی استفاده می‌کنند (به‌طور مثال: Craswell et al., 2002; Stanley & Todd DeZoort, 2007; Frankel et al., 2002).

محمدرضایی و فرجی (۱۳۹۸) بیان می‌کنند با توجه به عوامل مؤثر بر حق‌الزحمه حسابرسی مانند میزان ریسک دادرزخواهی و تقاضا برای حسابرسی باکیفیت و رقابتی یا انحصاری بودن بازار حسابرسی، تمام تغییرات حق‌الزحمه حسابرسی را نمی‌توان به کیفیت یا تلاش حسابرسی نسبت داد؛ به‌طور مثال، فضای رقابتی به‌وجودآمده بعد از آزادسازی بازار حسابرسی برای بخش خصوصی منجر شده است تا حسابرسان بخش خصوصی قدرت چانه‌زنی کمی داشته باشند. همچنین، آنها بیان می‌کنند حق‌الزحمه حسابرسی معمول توانایی افزایش کیفیت حسابرسی را دارد؛ اما حق‌الزحمه حسابرسی غیرمعمول کم و زیاد، می‌تواند به ترتیب با کاهش تلاش حسابرسی و کاهش استقلال حسابرسی به کاهش کیفیت حسابرسی منجر شود. همچنین، نتایج آزمون فرضیه سوم پژوهش حاضر نشان دادند افزایش حق‌الزحمه حسابرسی می‌تواند به کاهش تغییر طبقه‌بندی ارقام در صورت سود و زیان منجر شود. حال این سؤال مطرح می‌شود که حق‌الزحمه حسابرسی غیرعادی

طبق نتایج به دست آمده، احتمال آماره F برابر صفر بوده و کمتر از سطح خطای ۱٪ است که بیان کننده معنی داری الگو در حالت کلی است. افزون بر آن، مقدار ضریب تعیین برابر ۰,۳۸۷ است؛ به این معنی که ۳۸,۷٪ از تغییرات متغیر وابسته با متغیرهای سمت راست معادله قابل توضیح و پیش بینی است. نتایج نشان می دهند اثرات هم زمان حق الزحمه غیرعادی و ارقام غیرعادی بر سود اصلی غیرمنتظره تأثیر معنی داری ندارد؛ به این معنی که حق الزحمه حسابرسی غیرعادی تأثیر معنی داری بر استفاده مدیران از ارقام غیرعادی برای انجام مدیریت سود از طریق تغییر طبقه بندی ندارد.

کیفیت حسابرسی می شود و در نهایت، مدیریت سود تعهدی و واقعی را افزایش می دهد. در پژوهش حاضر، با استفاده از مدل ۷ تأثیر حق الزحمه حسابرسی غیرعادی بر ابزار دیگر مدیریت سود، یعنی تغییر طبقه بندی بررسی شده است:

$$UE_CE = \alpha_0 + \alpha_1 NR_I_t + \alpha_2 ABNAFee_t + \alpha_3 NR_I \times ABNAFee_t + \alpha_4 FS_t + \alpha_5 CFO + \alpha_6 LEV_t + \alpha_7 ROA_t + \alpha_8 BMV_t \quad (7)$$

در این مدل متغیر مستقل ABNAFee

نشان دهنده حق الزحمه حسابرسی غیرعادی است. برای بررسی تأثیر این متغیر بر تغییر طبقه بندی، به اثرات تعاملی متغیر NR_I × ABNAFee توجه شده است.

نگاره ۷. نتایج آزمون حساسیت

Table 7. Sensitivity test results

$UE_CE = \alpha_0 + \alpha_1 NR_I_t + \alpha_2 ABNAFee_t + \alpha_3 NR_I \times ABNAFee_t + \alpha_4 FS_t + \alpha_5 CFO + \alpha_6 LEV_t + \alpha_7 ROA_t + \alpha_8 BMV_t$					
متغیر	نماد	ضریب	خطای استاندارد	آماره t	سطح معنی داری
اقلام غیرعادی	nr_i	۰/۰۷۳	۰/۰۴۸	۱/۵۲	۰/۱۳۰
حق الزحمه حسابرسی غیرعادی	Abnafee	-۰/۰۰۱	۰/۰۱۰	-۰/۱۸	۰/۸۵۸
حق الزحمه غیرعادی * ارقام غیرعادی	nr_abnafee	-۰/۰۴۴	۰/۰۸۲	-۰/۵۴	۰/۵۹۲
اندازه شرکت	Fs	۰/۰۱۵	۰/۰۱۰	۱/۴۵	۰/۱۴۷
جریان نقد عملیاتی	Cfo	۰/۳۴۶	۰/۰۳۸	۸/۹۸	۰/۰۰۰
اهرم	Lev	-۰/۰۳۰	۰/۰۳۵	-۰/۸۶	۰/۳۸۹
رشد شرکت	Bmv	۰/۰۰۴	۰/۰۱۹	۰/۲۲	۰/۸۲۷
بازده دارایی	Roa	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۴۶	۰/۶۴۵
مقدار ثابت	C	-۰/۱۱۸	۰/۰۵۴	-۲/۱۸	۰/۰۳۰
آماره F	۲۴/۲۱	سطح معنی داری F	۰/۰۰۰	ضریب تعیین	۰/۳۸۷

منبع: یافته‌های پژوهش

بحث و نتیجه گیری

توان سودآوری آتی، نقش مهمی در فرایند تصمیم گیری استفاده کنندگان صورت های مالی دارد. مدیران می توانند با استفاده از ابزارها و روش های

سود به عنوان یکی از مهم ترین ارقام صورت های مالی و نیز یکی از ملاک های ارزیابی عملکرد و

می‌توان با تئوری نهادی توضیح داد. تئوری نهادی وجود کمیته حسابرسی را تشریفات می‌داند و بیان می‌کند وجود این کمیته فقط برای نشان دادن رعایت قوانین و مقررات و ایجاد مشروعیت در خارج از سازمان است. همچنین، پیزنل و همکاران (2005) بیان می‌کنند صرف وجود کمیته حسابرسی و هیئت‌مدیره، تأثیری بر میزان دستکاری‌های سود ندارد. نتایج آزمون فرضیه دوم نشان می‌دهند تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی موجب کاهش استفاده مدیران از اقلام غیرعادی برای مدیریت سود می‌شود. مطالعات موجود در این زمینه بیان می‌کنند اعضای کمیته حسابرسی که دارای تخصص مالی و حسابداری هستند، با درک بالایی که نسبت به رویه‌ها و استانداردها و فرایند گزارشگری دارند، موجب کاهش مدیریت سود (قائم‌ی و همکاران، ۱۳۹۹؛ Yang, 2018; Bilal et al., 2018; Krishnan, 2005؛ میرعلایی و گرد، ۱۳۹۸؛ قائم‌پناه و تجویدی، ۱۴۰۰ و Abbott et al., 2004) و تغییر طبقه‌بندی اقلام (Zalata & Roberts, 2016; Usman et al., 2022) می‌شوند که این یافته‌ها با نتایج آزمون فرضیه دوم این پژوهش مطابقت دارد. نتایج آزمون فرضیه سوم بیان‌کننده وجود رابطه منفی و معنی‌دار بین حق‌الزحمه حسابرسی و استفاده مدیران از اقلام غیرعادی برای تغییر طبقه‌بندی اقلام است. به بیان واضح‌تر، با افزایش حق‌الزحمه حسابرسی مدیران کمتر از اقلام غیرعادی برای تغییر طبقه‌بندی اقلام و مدیریت سود استفاده می‌کنند. مطالعات پیشین بیان می‌کنند افزایش حق‌الزحمه حسابرسی باعث می‌شود حسابرس زمان، دقت و تلاش بیشتری برای رسیدگی و بررسی گزارش‌های مالی کند و در نتیجه، موجب شناسایی و کاهش تغییر طبقه‌بندی

مختلف مدیریت سود، سود را دستکاری کنند. یکی از این ابزارها، تغییر طبقه‌بندی اقلام در صورت سود و زیان است که مک وی (2006) نخستین‌بار مطرح کرد. در پژوهش حاضر، تأثیر اندازه کمیته حسابرسی و تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی به‌عنوان بخشی از ویژگی‌های کمیته حسابرسی و نیز حق‌الزحمه حسابرسی روی تغییر طبقه‌بندی اقلام در صورت سود و زیان بررسی شده است. مطابق با نتایج این پژوهش و پژوهش‌های قبلی (ثقفی و جمالیان‌پور، ۱۳۹۷؛ سجادی و همکاران، ۱۴۰۱) شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران از این ابزار برای مدیریت سود استفاده می‌کنند. نتیجه به‌دست‌آمده از آزمون فرضیه اول نشان می‌دهد اندازه کمیته حسابرسی تأثیر معنی‌داری بر استفاده مدیران از اقلام غیرعادی برای دستکاری سود ندارد. برخی از مطالعات قبلی استدلال کرده‌اند افزایش تعداد اعضای کمیته حسابرسی باعث افزایش استقلال کمیته حسابرسی و نیز ورود تجربیات و تخصص‌های مختلف به کمیته و در نتیجه، به‌عنوان عامل نظارتی مؤثرتر موجب کاهش مدیریت سود می‌شوند (Zalata & Roberts, 2016؛ قائم‌پناه و تجویدی، ۱۴۰۰؛ Phuong et al., 2016؛ Yang & Krishnan, 2021). نتایج آزمون فرضیه اول با یافته‌های پژوهش‌های مذکور مطابقت ندارند؛ در مقابل، برخی از مطالعات رابطه معنی‌داری بین مدیریت سود (قائم‌ی و دیگران، ۱۳۹۹؛ Baxter, 2014; Soliman & Ragab, 2009; Cotter, 2009) و تغییر طبقه‌بندی (Usman et al., 2022) با اندازه کمیته حسابرسی پیدا نکردند که با نتیجه آزمون فرضیه اول پژوهش حاضر مطابقت دارد. این نتیجه را

تکرارشدن آن در سال‌های آتی هنگام تصمیم‌گیری توجه داشته و احتمال مدیریت سود از این طریق را در نظر داشته باشند.

(۲) مبتنی بر نتایج پژوهش، به‌منظور کاهش استفاده مدیران از تغییر طبقه‌بندی برای دستکاری سود، لازم است سازمان‌ها افراد مجرب و متخصص مالی و حسابداری را در کمیته حسابرسی به کار بگیرند.

(۳) با توجه به آماره‌های توصیفی به‌دست‌آمده، منشور کمیته حسابرسی مصوبه ۱۳۹۱/۱۱/۲۳ سازمان بورس اوراق بهادار تهران از طرف برخی از شرکت‌های بورسی نقض شده است؛ از این رو، تأکید می‌شود مراجع ذی‌ربط نظارت مؤثرتری بر سازمان‌ها داشته باشند.

پیشنهادهایی برای پژوهش‌های آتی

≠ با توجه به مطالعات پیشین، از ویژگی‌های مختلف کمیته حسابرسی شامل اندازه، استقلال، تخصص مالی و تعداد جلسات کمیته حسابرسی برای بررسی اثربخشی این کمیته در ارتباط با حاکمیت شرکتی و سلامت گزارشگری مالی استفاده می‌شود که در پژوهش‌های آتی می‌توان از دیگر ویژگی‌های کمیته حسابرسی برای بررسی موضوع پژوهش حاضر استفاده کرد.

≠ حق‌الزحمه حسابرسی غیرعادی شامل دو بخش مازاد بر مقدار معمول حق‌الزحمه حسابرسی و کمتر از مقدار معمول آن است. پژوهشگران می‌توانند به تفکیک تأثیر هر کدام از این دو بخش را به صورت جداگانه بر تغییر طبقه‌بندی ارقام بررسی کنند.

محدودیت‌های پژوهش

باتوجه به نوظهور بودن کمیته حسابرسی،

و مدیریت سود شود (Gandía & Huguet, 2021; Craswell et al., 2002؛ یزدانیان و همکاران، ۱۳۹۳؛ Stanley & Todd DeZoort, 2007; Frankel et al., 2002; Usman et al., 2022). این یافته‌ها با نتایج آزمون فرضیه سوم پژوهش حاضر مطابقت دارند.

نتایج آزمون فرضیات دوم و سوم توسط تئوری نمایندگی توضیح‌پذیر است. تئوری نمایندگی بیان می‌کند مدیران به دلیل وجود عدم تقارن اطلاعاتی و تضاد منافع با مالکان، فرصت‌هایی برای دست‌کاری سود دارند که وجود عوامل نظارتی (مانند کمیته حسابرسی و حسابرس مستقل) موجب محدود شدن چنین رفتارهای فرصت‌طلبانه مدیران می‌شود.

در راستای بررسی تأثیر حق‌الزحمه غیرعادی حسابرسی بر تغییر طبقه‌بندی، نتایج آزمون اضافی بیان‌کننده این است که حق‌الزحمه حسابرسی غیرعادی تأثیر معنی‌داری در استفاده مدیران از ارقام غیرعادی برای انجام مدیریت سود از طریق تغییر طبقه‌بندی ارقام ندارد. این نتایج بدین شکل تفسیر می‌شود که افزایش و کاهش حق‌الزحمه حسابرسی اگر در بازه معقول آن اتفاق بیفتد، می‌تواند به ترتیب به کاهش و افزایش رفتار فرصت‌طلبانه مدیران مانند مدیریت سود از طریق تغییر طبقه‌بندی منجر شود؛ اما اگر این افزایش یا کاهش در بازه غیرمعمول حق‌الزحمه حسابرسی اتفاق بیفتد، تأثیری در کاهش مدیریت سود از طریق تغییر طبقه‌بندی ارقام ندارد.

پیشنهادهای کاربردی:

(۱) با توجه به استفاده از تغییر طبقه‌بندی برای مدیریت سود توسط شرکت‌های بورسی، به استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی و حساب‌رسان و همچنین مراجع نظارتی توصیه می‌شود به ارقام غیرعادی، مبلغ و

10.22059/acctgrev.2021.80471
سجادی، سید حسین، دستگیر، محسن و مجتبی افشار جهان‌شاهی. (۱۳۸۵). ضرورت ایجاد کمیته حسابرسی صاحب‌کار، نشریه مطالعات تجربی حسابداری مالی، ۴(۱۵)، ۸۶-۶۵.

20.1001.1.28210166.1385.4.15.4.9
سجادی، زانیار، پاریاد، احمد و افشین بالانی. (۱۴۰۱). تأثیر ویژگی‌های هیئت‌مدیره بر رابطه بین ساختار مالکیت و تغییر طبقه‌بندی سود، مجله دانش حسابداری، ۱۳(۱)، ۱۸۴-۱۶۷. SID.

<https://sid.ir/paper/961281/fa>

عمادالدینی، امیر و پرویز سعیدی. (۱۳۹۸). بررسی رابطه بین حق‌الزحمه غیرعادی حسابرسی با مدیریت سود تعهدی و مدیریت سود واقعی، نشریه چشم انداز حسابداری و مدیریت، ۲(۹)، ۷۸-۹۷.

فخاری، حسین، محمدی، جواد و محسن حسن نتاج کردی. (۱۳۹۴). بررسی اثر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر مدیریت سود از طریق اقلام واقعی، نشریه مطالعات تجربی حسابداری مالی، ۱۲(۴۶)، ۱۵۴-۱۳۰.

<https://doi.org/10.22054/qjma.2015.1679>
فخری، علی و حبیب‌اله نخعی. (۱۳۹۹). بررسی رابطه بین تخصص مالی، جنسیت کمیته حسابرسی و مدیریت سود، نشریه دستاوردهای نوین در مطالعات علوم انسانی، ۳(۲۳)، ۴۰-۵۲.

قائم‌پناه، محسن و الناز تجویدی. (۱۴۰۰). ویژگی‌های کمیته حسابرسی و مدیریت سود، مجله تحقیقات حسابداری و حسابرسی، ۱۳(۴۹)، ۱۷۴-۱۵۵.

10.22034/iaar.2021.131576

قائمی، فاطمه، مرادی، زهرا و غلامحسین علوی. (۱۳۹۹). تأثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر کنترل‌های داخلی و مدیریت سود، نشریه پژوهش‌های

اطلاعات دقیق و کامل آن برای همه سال‌های پژوهش موجود نبود. همچنین، از یک طرف، مبالغ افشاشده برای حق‌الزحمه حسابرسی در یادداشت‌های همراه صورت‌های مالی، اقلام دیگری مانند هزینه ایاب و ذهاب و اسکان و ... را هم در بر می‌گیرد و اطلاعات کامل و دقیق برای حق‌الزحمه حسابرسی برای تمام بازه زمانی پژوهش دردسترس نیست؛ ازاین‌رو، پژوهش حاضر با محدودیت مواجه بود.

یادداشت‌ها

1- Earnings Before Interest, Taxes and Depreciation, Depletion and Amortization (EBITDA)

منابع

اعتمادی، حسین و محمد اسمعیلی کجانی. (۱۳۹۵). مروری جامع بر تئوری‌های سیاست تقسیم سود، مطالعات حسابداری و حسابرسی، ۵(۱۷)، ۳۵-۲۲.

10.22034/iaas.2016.99162

ثقفی، علی و مظفر جمالیان‌پور. (۱۳۹۷). جایگاه

پدیده تغییر طبقه‌بندی در مدیریت سود، نشریه

مطالعات تجربی حسابداری مالی، ۱۵(۵۷)، ۲۳-۱.

<https://doi.org/10.22054/qjma.2018.8911>

حسینی، سید علی و بهاره شفیع‌زاده. (۱۳۹۸).

تبیین مدلی برای حمایت از حقوق سرمایه‌گذاران با

تأکید بر سازه‌های حسابداری، فصلنامه بررسی‌های

حسابداری و حسابرسی، ۲۶(۲)، ۲۱۶-۱۹۳.

10.22059/acctgrev.2019.277289.1008139

ایمنی، محسن و عباسعلی دریایی. (۱۳۹۹).

حق‌الزحمه حسابرسی: شواهدی بیشتر از نقش

اهرم‌های بدهی عملیاتی و مالی، فصلنامه بررسی

حسابداری و حسابرسی، ۲۷(۴)، ۵۲۲-۴۹۵.

References

- Abbott, L. J., Parker, S., & Peters, G. F. (2004). Audit committee characteristics and restatements. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 23(1), 69-87, <https://doi.org/10.2308/aud.2004.23.1.69>
- Abernathy, J. L., Beyer, B., & Rapley, E. T. (2014). Earnings management constraints and classification shifting. *Journal of Business Finance and Accounting*, 41(5-6), 600-626. <https://doi.org/10.1111/jbfa.12076>
- Al-Absy, M. S. M., Ku Ismail, K. N. I., & Chandren, S. (2019). Audit committee chairman characteristics and earnings management: The influence of family chairman. *Asia-Pacific Journal of Business Administration*, 11(4), 339-370. <https://doi.org/10.1108/APJBA-10-2018-0188>
- Aharony, J., & Swary, I. (1980). Quarterly dividend and earnings announcements and stockholders' returns: An empirical analysis. *The Journal of Finance*, 35(1), 1-12, <https://doi.org/10.2307/2327176>.
- Ahmad-Zaluki, N. A., Campbell, K., & Goodacre, A. (2011). Earnings management in Malaysian IPOs: The East Asian crisis, ownership control, and post-IPO performance. *The International Journal of Accounting*, 46(2), 111-137, <https://doi.org/10.1016/j.intacc.2011.04.001>.
- Alkdai, H. K. H., & Hanefah, M. M. (2012). Audit committee characteristics and earnings management in Malaysian Shariah-compliant companies. *Business and Management Review*, 2(2), 52-61.
- Arefmanesh, Z., & Amozadi rizi, K. (2020). Moderating Role of Ownership Type (state) in the Relationship between Corporate Governance Mechanisms and Earning Management (real, accrual). *Empirical Research in Accounting*, 10(1), 115-137. doi: 10.22051/jera.2019.19123.1942. (In Persian)
- Athanasakou, V. E., Strong, N. C., & Walker, M. (2009). Earnings management or forecast guidance to meet analyst expectations? *Accounting and Business Research*, 39(1), 3-35. <https://doi.org/10.1080/00014788.2009.9663347>
- Banimahd, B., Hasas Yeganeh, Y., & Yazdani, N. (2014). Earnings management and audit opinion: evidences حسابداری مالی و حسابرسی، ۱۲(۴۶)، ۲۸۰-۲۵۹. 20.1001.1.23830379.1399.12.46.10.2
- گرد، عزیز و سید حمید میرعلایی. (۱۳۹۸). تخصص مالی کمیته حسابرسی و مدیریت سود شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران، نشریه رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری، ۳(۸)، ۸۴-۶۸.
- لاری دشت بیاض، محمود و جواد اورادی. (۱۳۹۵). ویژگی‌های کمیته حسابرسی و حق الزحمه حسابرسی: شواهدی از بورس اوراق بهادار تهران، نشریه پژوهش‌های تجربی حسابداری، ۶(۴)، ۹۴-۶۹. 10.22051/jera.2016.9939.1283
- محمدرضائی، فخرالدین، منطقی، خسرو و اسماعیل عباسی. (۱۳۹۶). بررسی اثر رکود تورمی بر مدیریت سود واقعی و تعهدی، نشریه حسابداری مدیریت، ۱۰(۳۳)، ۱۳۸-۱۲۳.
- محمدرضائی، فخرالدین، صدرائی، غزل‌السادات، غلامی جمکرانی، رضا و امید فرجی. (۱۴۰۱). حق الزحمه حسابرسی: شواهد اولیه از نقش برخی متغیرهای محذوف، مجله دانش حسابداری، ۱۳(۱)، ۱۲۰-۹۷. 10.22103/jak.2021.17928.3536
- محمدرضایی، فخرالدین و امید فرجی. (۱۳۹۸). معمای سنجش کیفیت حسابرسی در پژوهش‌های آرشویی: نقد و ارائه پیشنهادهایی برای محیط پژوهشی ایران، فصلنامه بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، ۲۶(۱)، ۸۷-۱۲۲. 10.22059/acctgrev.2018.256781.1007884
- یزدانیان، نرگس، بنی مهد، بهمن و یحیی حساس یگانه. (۱۳۹۳). مدیریت سود و اظهارنظر حسابرس: شواهدی از بخش خصوصی حسابرسی، فصلنامه علمی پژوهشی حسابداری مدیریت، ۷(۲)، ۳۲-۱۷.

- 130-154. doi: 10.22054/qjma.2015.1679. [In Persian]
- Fakhri, A., & Nakhai, H. (2020). Investigating the relationship between financial expertise, audit committee gender and earnings management. *Journal of New Achievements in Humanities Studies*, 3(23), 40-52. [In Persian]
- Fan, Y., Barua, A., Cready, W. M., & Thomas, W. B. (2010). Managing earnings using classification shifting: Evidence from quarterly special items. *Accounting Review*, 85(4), 1303-1323. <https://doi.org/10.2308/accr.2010.85.4.1303>
- Fan, Y., & Liu, X. (2017). Misclassifying core expenses as special items: Cost of goods sold or selling, general, and administrative expenses?. *Contemporary Accounting Research*, 34(1), 400-426. <https://doi.org/10.1111/1911-3846.12234>.
- Fan, Y., Thomas John T. W. B., & Yu, X. (2019). The impact of financial covenants in private loan contracts on classification shifting. *Management Science*, 65(8): 3637-3653. <https://doi.org/10.1287/mnsc.2018.3110>.
- Frankel, R. M., Johnson, M. F., & Nelson, K. K. (2002). The relation between auditors' fees for nonaudit services and earnings management. *The Accounting Review*, 77(s-1), 71-105. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.296557>.
- Gandía, J. L., & Huguet, D. (2021). Audit fees and earnings management: differences based on the type of audit. *Economic Research-Ekonomska Istrazivanja*, 34(1), 2628-2650. <https://doi.org/10.1080/1331677X.2020.1836990>
- Ghaemi, F., Moradi, Z., & Alavi, Gh. (2020). The effect of audit committee characteristics on internal controls and earnings management. *The Financial Accounting And Auditing Researches*, 12(46), 259-280, 20.1001.1.23830379.1399.12.46.10.2. [In Persian]
- Gord, A., & Miralaei, H. (2019). Financial expertise of the audit and profit management committee of the companies admitted to the tehran stock exchange. *Journal of New Research Approaches in Management and Accounting*, 3(8), 84-68. (In Persian)
- Haw, IM., Simon S.M. HO., & Annie Yuansha LI. (2011). Corporate governance and earnings management by classification shifting. *Contemporary Accounting Research*, of private audit firms. *Management Accounting*, 7(21), 17-32. [In Persian]
- Bansal, M. (2021). Influence of firm size and firm age on classification shifting: an empirical study on listed firms in India. *Journal of Financial Reporting and Accounting*, 19(5), 772-792, DOI: 10.1108/JFRA-10-2020-0275.
- Baxter, P., & Cotter, J. (2009). Audit committees and earnings quality. *Accounting & Finance*, 49(2), 267-290. <https://doi.org/10.1111/j.1467-629X.2008.00290.x>.
- Beasley, M. S., Carcello, J. V., Hermanson, D. R., & Neal, T. L. (2009). The audit committee oversight process. *Contemporary Accounting Research*, 26(1), 65-122. <https://doi.org/10.1506/car.26.1.3>.
- Bilal, B., Chen, S., & Komal, B. (2018). Audit committee financial expertise and earnings quality: A meta-analysis. *Journal of Business Research*, 84, 253-270. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2017.11.048>.
- Chae, J., Kim, S., & Lee, E. J. (2009). How corporate governance affects payout policy under agency problems and external financing constraints. *Journal of Banking and Finance*, 33(11), 2093-2101. <https://doi.org/10.1016/j.jbankfin.2009.05.003>
- Chi, W., Lisic, L. L., & Pevzner, M. (2011). Is enhanced audit quality associated with greater real earnings management?. *Accounting Horizons*, 25(2), 315-335, DOI:10.2308/acch-50082.
- Craswell, A., Stokes, D. J., & Laughton, J. (2002). Auditor independence and fee dependence. *Journal of Accounting and Economics*, 33(2), 253-275. [https://doi.org/10.1016/S0165-4101\(02\)00044-7](https://doi.org/10.1016/S0165-4101(02)00044-7).
- Etemadi, H., & Esmaeili Kojani, M. (2016). A comprehensive review of theories dividend policy. *Accounting and Auditing Studies*, 5(17), 22-35. doi: 10.22034/iaas.2016.99162. [In Persian]
- Fakhari, H., Mohammadi, J., & Hasannataj Kordi, M. (2015). An investigation of the audit committee characteristics effects on real earnings management. *Empirical Studies in Financial Accounting*, 12(46),

- earnings and special items. In Source: *The Accounting Review*, 81(3), 501-531, <https://www.jstor.org/stable/4093104>.
- Mohammadrezaei, F., & Faraji, O. (2019). The dilemma of audit quality measuring in archival studies: critiques and suggestions for iran's research setting. *Accounting and Auditing Review*, 26(1), 87-122. doi: 10.22059/acctgrev.2018.256781.1007884. [In Persian]
- Mohammadrezaei, F., Manteghi, K., & Abbasi, E. (2017). The effects of stagflation on real and accrual-based earnings management. *Management Accounting*, 10(33), 123-138. [In Persian]
- Nagar, N., & Sen, K. (2016). How does regulation affect the relation between family control and reported cash flows? comparative evidence from india and the united states. *Corporate Governance: An International Review*, 24(5), 490-508. doi:10.1111/corg.12157.
- Nagar, N., & Sen, K. (2017). Classification shifting: impact of firm life cycle. *Journal of Financial Reporting and Accounting*, 15(2), 180-197. <https://doi.org/10.1108/jfra-11-2015-0102>.
- Nelson, M. W., Elliott, J. A., & Tarpley, R. L. (2002). Evidence from auditors about managers' and auditors' earnings management decisions. *The Accounting Review*, 77(s-1), 175-202, 10.2139/ssrn.294688.
- Nikos, V. (2005). Audit committees, boards, and the quality of reported earnings. *Contemporary Accounting Research*, 22(4), 1093-122, <https://doi.org/10.1506/1QYN-2RFQ-FKYX-XP84>.
- Ngo, D. N. P., & Le, A. T. H. (2021). Relationship between the audit committee and earning management in listed companies in Vietnam. *The Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 8(2), 135-142, doi:10.13106/jafeb.2021.vol8.no2.0135.
- Peasnell, K. V., Pope, P. F., & Young, S. (2005). Board monitoring and earnings management: do outside directors influence abnormal accruals? *Journal of Business Finance & Accounting*, 32(7-8), 1311-1346.
- Sadraei, G. S., MohammadRezaei, F., Gholami Jamkarani, R., & Faraji, O. (2022). Audit fee: Early evidence about the role of some omitted variables. *Journal of Accounting Knowledge*, 13(1), 97-120. doi: 28(2), 517-553. doi:10.1111/j.1911-3846.2010.01059.
- Healy, P. M., & Wahlen, J. M. (1999). A review of the earnings management literature and its implications for standard setting. *Accounting Horizons*, 13(4), 365-383, <https://doi.org/10.2308/acch.1999.13.4.365>.
- Healy, P. M. (1985). The effect of bonus schemes on accounting decisions. *Journal of Accounting and Economics*, 7(1-3), 85-107, [https://doi.org/10.1016/0165-4101\(85\)90029-1](https://doi.org/10.1016/0165-4101(85)90029-1).
- Hosseini, S. A., & Shafizadeh, B. (2019). Developing a model for protecting investors' rights with emphasis on accounting constructs. *Accounting and Auditing Review*, 26(2), 193-216. doi: 10.22059/acctgrev.2019.277289.1008139 [In Persian]
- Huang Li, C., Chen, W. J., & Lu, K. (2016). Can the audit committee provide better oversight of listed companies? An efficiency of cash holdings perspective. *Asian Journal of Finance & Accounting*, 8(1), 100-126, DOI:10.5296/ajfa.v8i1.9064.
- Imeni, M., & Daryaei, A. A. (2021). Audit fees: a further evidence of the role of financial and operating liability leverage. *Accounting and Auditing Review*, 27(4), 495-522. doi: 10.22059/acctgrev.2021.80471. [In Persian]
- Klein, A. (2002). Audit committee, board of director characteristics, and earnings management. *Journal of Accounting and Economics*, 33(3), 375-400, [https://doi.org/10.1016/S0165-4101\(02\)00059-9](https://doi.org/10.1016/S0165-4101(02)00059-9).
- Lari Dasht Bayaz, M. (2017). Audit committee characteristics and audit fee: evidence from tehran stock exchange. *Empirical Research in Accounting*, 6(4), 69-94. doi: 10.22051/jera.2016.9939.1283. [In Persian]
- Leuz, C., Nanda, D., & Wysocki, P. D. (2003a). Earnings management and investor protection: An international comparison. *Journal of Financial Economics*, 69(3), 505-527. [https://doi.org/10.1016/S0304-405X\(03\)00121-1](https://doi.org/10.1016/S0304-405X(03)00121-1)
- Malikov, K., Manson, S., & Coakley, J. (2018). Earnings management using classification shifting of revenues. *The British Accounting Review*, 50(3), 291-305, <https://doi.org/10.1016/j.bar.2017.10.004>.
- Mcvay, S. E. (2006). Earnings management using classification shifting: an examination of core

- committee characteristics and earnings management. *Accounting and Auditing Research*, 13(49), 155-174. doi: 10.22034/iaar.2021.131576. [In Persian]
- Usman, M., Ezeani, E., Salem, R. I. A., & Song, X. (2022). The impact of audit characteristics, audit fees on classification shifting: evidence from Germany. *International Journal of Accounting & Information Management*, 30(3), 408-426. <https://doi.org/10.1108/IJAIM-12-2021-0252>
- Wild, J. J. (1996). The audit committee and earnings quality. *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, 11(2), 247-276. doi:10.1177/0148558x9601100206
- Yang, S., Krishnan, J., Krishnan, J., & Yang, J. S. (2005). Audit committees and quarterly earnings management. *International Journal of Auditing Int. J. Audit*, 9, 201-219, <https://doi.org/10.1111/j.1099-1123.2005.00278.x>.
- Zalata, A. M., & Roberts, C. (2017). Managing earnings using classification shifting: UK evidence. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 29, 52-65, <https://doi.org/10.1016/j.intaccudtax.2017.04.001>.
- Zalata, A. M., Tauringana, V., & Tingbani, I. (2018). Audit committee financial expertise, gender, and earnings management: Does gender of the financial expert matter?. *International Review of Financial Analysis*, 55, 170-183. <https://doi.org/10.1016/j.irfa.2017.11.002>
- Zalata, A., & Roberts, C. (2016). Internal corporate governance and classification shifting practices: An analysis of U.K. Corporate behavior. In *Journal of Accounting, Auditing and Finance*, 31(1), 51-78. <https://doi.org/10.1177/0148558X15571736>
- Zang, A. Y. (2012). Evidence on the trade-off between real activities manipulation and accrual-based earnings management. *Accounting Review*, 87(2), 675-703. <https://doi.org/10.2308/accr-10196>
- 10.22103/jak.2021.17928.3536. [In Persian]
- Sae-Lim, P., & Jermisittiparsert, K. (2019). Audit committee and earnings quality. *International Journal of Innovation, Creativity and Change*. 6(2), 335-347, <https://doi.org/10.1177/0148558X9601100206>.
- Saghafi, A., & Jamalian Pour, M. (2018). Classification shifting phenomenon in earning management. *Empirical Studies in Financial Accounting*, 15(57), 1-23. doi: 10.22054/qjma.2018.8911. (In Persian)
- Sajadi, S. H., Dastgir, M., & Afshar Jahanshahi, M. (2006). Necessity of establishing a client audit committee. *Empirical Studies in Financial Accounting*, 4(15), 65-86, 20.1001.1.28210166.1385.4.15.4.9. [In Persian]
- Sajjadi, Z., Paryad, A., & Balani, A. (2022). Investigate the effect of board characteristics on the relationship between ownership structure and classification shifting. *Journal of Accounting Knowledge*, 13(1), 167-184. doi: 10.22103/jak.2021.17309.3444. [In Persian]
- Simunic, D. A. (1980). The pricing of audit services: theory and evidence. *Journal of Accounting Research*, 18, 161-190, <https://doi.org/10.2307/2490397>.
- Soliman, M. M., & Ragab, A. A. (2014). Audit committee effectiveness, audit quality and earnings management: An empirical study of the listed companies in Egypt. *Research Journal of Finance and Accounting*, 5(2), 155-166, DOI:10.2139/ssrn.2315355.
- Stanley, J. D., & Todd DeZoort, F. (2007). Audit firm tenure and financial restatements: An analysis of industry specialization and fee effects. *Journal of Accounting and Public Policy*, 26(2), 131-159. <https://doi.org/10.1016/j.jaccpubpol.2007.02.003>
- Sun, J., Liu, G., & Lan, G. (2011). Does female directorship on independent audit committees constrain earnings management?. *Journal of Business Ethics*, 99(3), 369-382. <https://doi.org/10.1007/s10551-010-0657-0>
- Tajvidi, E., & Ghaempanah, M. (2021). Audit

